

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXVI

Нови Сад, септембар 2015

Књига 75

Број 9

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Александар Радованов
Миладин Данојлић

Компензација као начин престанка
облигација / 431

Иван Милић

Дужност окривљеног да говори на своју
штету / 447

РАСПРАВЕ

Dr sc. Jakob Nakić
Bruno Ružička

Кауциона hipoteca / 458

ИМПРЕСИЈЕ

Мирослав Здјелар

Не суди се песнику сваког дана / 477

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 480

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.*

CONTENTS

ARTICLES

Aleksandar Radovanov Ph.D.
Miladin Danojlić	Set-off as a Way of Ending
Obligations / 431
Ivan Milić	Duty of a Defendant to Plead to His
Detriment / 447

DISCUSSIONS

Jakob Nakić Ph.D.
Bruno Ružička	Bail Mortgage / 458

IMPRESSIONS

Miroslav Zdjelar	The Poet is not Convicted Every Day / 477

NOTICES

- From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 480

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Коста Мајински (1928–1932), *др Никола Николић* (1933–1936), *др Василије Сџанковић* (1936), *др Славко М. Ђурић* (1937), *Владимир К. Хаџи* (1937–1941), *Милорад Бојић* (1952–1972), *Сава Савић* (1973–1987), *Мирослав Здејелар* (1987–1994), *др Слободан Бељански* (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веџ, адвокат у Новом Саду, *Милан Добросављевић*, адвокат у Новом Саду, *др Жељко Фајфрић*, адвокат у Шиду, *др Славен Бачић*, адвокат у Суботици, *мр Вукица Мидоровић*, адвокат у Кикинди, *мр Мирјана Томић Јовановић*, адвокат у Новом Саду, *др Ајмила Чоколић*, адвокат у Осијеку

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXVI

Нови Сад, септембар 2015

Књига 75

Број 9

Ч Л А Н Ц И

UDC 347.439

Др Александар Радованов,
редовни професор на Правном факултету
за привреду и правосуђе у Новом Саду

Миладин Данојлић,
виши судијски сарадник у Вишем суду у Шапцу

КОМПЕНЗАЦИЈА КАО НАЧИН ПРЕСТАНКА ОБЛИГАЦИЈА*

САЖЕТАК: Аутори у раду анализирају компензацију, као један од најчешћих и најзначајнијих начина престанка облигација у нашем правном систему. Свакако да најбитнији и у пракси најчешћи начин престанка облигација представља њихово испуњење. Међутим, у данашње време, са све већим развојем и усложњавањем економских односа, често се дешава да две стране једна према другој истовремено имају и дуговања и потраживања, док појава објективних тешкоћа у виду свеприсутне економске кризе и хроничног недостатка новца у оптицају, чине испуњење обавезе све тежим, понекад и немогућим, па се компензација намеће као све чешћи и значајнији начин за окончавање обавеза. У овом раду се анализира компензација и то са посебним освртом на услове за њен настанак, дејство које има, на врсте компензације, али и случајеве у којима је компензација искључена, поткрепљено примерима из судске праксе.

Кључне речи: облигације, престанак, потраживање, узајамност, судска пракса

* Рад примљен 2. 4. 2015. године.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У нашем правном систему формални извор облигационог права је Закон о облигационим односима и он као начине престанка облигација предвиђа испуњење обавезе, пребијање (компензацију), отпуштање дуга, пренов (новацију), сједињење (конфузију), немогућност испуњења, протек времена, отказ и смрт. Поред ових начина престанка облигација изричито прописаних Законом о облигационим односима, начини престанка облигација су и на основу судске одлуке, те на основу самог закона.

Компензација (пребијање) је начин престанка облигације међусобним обрачунавањем потраживања једне стране (поверилац) са узајамним противпотраживањем друге стране (дужника), које се врши једностраном изјавом воље било које стране. Компензација практично представља скраћену исплату¹ дуговања која дужник и поверилац имају један према другом. „Да нема компензације прво би дужник морао да исплати свој дуг повериоцу у целости, а онда би поверилац исплатио свој дуг дужнику у целости. Компензацијом се ова трансакција скраћује тако што се исплаћује само разлика која постоји између ова два потраживања, а ако разлике нема тада се облигација гаси између повериоца и дужника узајамним пребијањем.”² У сваком случају, и када се све облигације не угасе у потпуности, јер су различите по обиму, компензација доводи до поједностављења облигационих односа, јер увек гаси облигацију мању по обиму.

Сам назив компензација настао је од латинске речи *compensatio*³, што нам указује да је компензација била добро позната и у римском праву, иако се не зна тачно време настанка компензације као начина престанка облигација. У римском праву је за компензацију важило правило да: „Ако поверилац дугује своје дужнику, па се од потраживања одбије дуг, потраживање се смањује на преостали износ, што доводи до гашења мање облигације.”⁴

¹ Са тим да компензација у ствари представља скраћену исплату слаже се и проф. др Слободан Перовић у: Перовић С., *Облигационо право*, Службени лист СФРЈ, Београд, 1990, 137.

² Радованов А., *Облигационо право, општи део*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2009, 77.

³ Што у преводу значи изједначавање. Буквални превод речи не осликава на најбољи начин шта се приликом компензације заиста дешава, али се исто тако може рећи да изједначавање и није потпуно погрешна реч, јер се компензацијом међусобна потраживања повериоца и дужника, ако су једнака, изједначавају доводећи се на нулу. За случај да нису једнака, реч која би више одговарала била би приближавају, јер уместо два већа међусобна потраживања, једно се у потпуности гаси, а друго се смањује.

⁴ Стојчевић Д., *Римско приватно право*, Београд, 1970, 217.

2. ОПШТИ УСЛОВИ ЗА КОМПЕНЗАЦИЈУ

Генерално, неспорно је да дужник може своје потраживање према повериоцу пребити (компензовати) са потраживањем које поверилац има према њему. Међутим, да би ово пребијање и у пракси било оствариво, потребно је да у сваком конкретном случају буду испуњени следећи услови:

- а) узајамност потраживања,
- б) истородност (истоврсност) потраживања,
- в) доспелост потраживања,
- г) давање изјаве о пребијању (компензациона изјава).

а) Узајамност потраживања.– Правило је да се могу пребијати (компензовати) само потраживања која су узајамна.⁵ Узајамност потраживања подразумева да између два субјекта постоји облигациони однос у којем се обе стране истовремено појављују и на активној (поверилачкој) и на пасивној (дужничкој) страни. Поједностављено речено – оба субјекта имају истовремено и потраживање и дуговање према другој страни.

Од правила да се могу пребијати само узајамна потраживања постоји и неколико изузетака, а то су да јемац може извршити пребијање дужникове обавезе према повериоцу са дужниковим потраживањем,⁶ затим да *cesus* може *cesionari* пребити потраживања која је до обавештења о цесији могао пребити *cedentu*,⁷ и, на крају, да солидарни дужник може потраживање свог садужника према повериоцу пребити са повериочевим потраживањем, али само за онолико колико износи део дуга тог садужника у солидарној обавези.⁸

б) Истородност (истоврсност) потраживања.– Потребно је да потраживања која се пребијају гласе на новац или друге заменљиве ствари истог рода и истог квалитета⁹. У пракси је најчешћи случај да се врши пребијање потраживања у новцу, али се исто тако у пракси, нарочито у привреди, дешава да се пребијају и потраживања у разној истоврсној роби, наравно уз услов да су истог квалитета.

⁵ Ово пре свега из разлога што је једна од основних карактеристика облигација да делују релативно – *inter partes*.

⁶ Видети чл. 338. ст. 2. ЗОО.

⁷ Видети чл. 340. ст. 1. ЗОО.

⁸ Чл. 415. ст. 2. ЗОО.

⁹ ЗОО уместо домаћег термина „квалитет“ користи термин „каквоћа“ који је својственији језику наших северозападних суседа. Видети чл. 336. ЗОО.

Уколико оба доспела потраживања не гласе на новац, или оба не гласе на замењиве ствари истог рода и истог квалитета, не може доћи до пребијања, што потврђује и судска пракса:

Када тужилац захтева испоруку робе а тужени стави компензациони приговор у новчаном износу, тада се не ради о истородним потраживањима па таква компензација није дозвољена нити се може извршити.

Из образложења:

Тужилац тужбом тражи да му тужени испоручи робу коју је плаћено а тужени тражи да се међусобна потраживања компензирају. Правилно је првосијени суд одлучио када је одбио компензациони приговор из разлога што за то нису постојали услови за компензацију. Наиме, према члану 336. Закона о облигационим односима дужник може пребити потраживање које има према повериоцу са оним што овај потражује од њега, ако оба потраживања гласе на новац или друге замењиве ствари истог рода. Међутим, тужилац је тражио испоруку робе а тужени је компензационим приговором захтевао исплату новца, па пошто се ради о различитим обавезама правилно је првосијени суд утврдио да нису испуњени услови за компензацију. Код несспорне чињенице да је тужилац робу плаћено, да тужени није испоручио робу, правилан је закључак првосијеног суда када је тужени захтев усвојио. При том нема уицаја на решење ове правне ствари околности која се у жалби истиче да роба није код туженог, те да се стога не може испоручити, јер је тужени дужан да испоручи робу коју је продао повериоцу.

(Из пресуде Вишег привредног суда у Београду,
Пж. 8727/98 од 13. јануара 1999. године)¹⁰

в) Доспелост потраживања.— Да би могло доћи до компензације потребно је да су оба потраживања доспела. Доспела су она потраживања код којих је рок за њихово испуњење истекао, односно наступио је момент од којег поверилац може захтевати њихово испуњење. „Исплата, по правилу, не може да се врши пре рока, а пошто компензација представља у суштини двоструку исплату, то оба потраживања и повериоца према дужнику и дужника према повериоцу морају да буду доспела да би се могла реализовати компензација.”¹¹

Од овог правила да оба потраживања морају бити доспела постоји и један изузетак. Наиме, иако наш закон као услов за пребијање изричи-

¹⁰ Судска пракса, билтени online, Интермекс, Београд 2014.

¹¹ Радванов А., Наведено дело, 78.

то захтева да су оба потраживања доспела,¹² у појединим случајевима би за пребијање била довољна доспелост само противпотраживања, односно оног потраживања са којим се врши пребијање. Ово би било у случајевима кад је рок за испуњење обавеза уговорен искључиво у интересу дужника, тада он има право да испуни своју обавезу и пре уговореног рока,¹³ те му се не може ускратити право да ту своју обавезу према повериоцу компензира са доспелим потраживањем од повериоца, уколико такво постоји.

г) Давање изјаве о пребијању (компензациона изјава).– Пребијање не настаје аутоматски, по сили закона, него је потребно да, када се стекну остали услови за пребијање потраживања, једна страна изјави другој да врши пребијање – да да компензациону изјаву. Компензациона изјава је, дакле, једнострана изјава воље једног од субјеката облигационог односа.

Давање компензационе изјаве производи дејство да се после ње сматра да је пребијање настало оног часа кад су се стекли услови за то. То значи да компензација производи правно дејство од момента када су се два потраживања сусрела једно према другом, али је потребна изјава о пребијању.¹⁴

3. ДЕЈСТВО КОМПЕНЗАЦИЈЕ

Дејство компензације се огледа у томе што њоме престају узајамне обавезе повериоца и дужника. Наравно, у потпуности престају само у случају да су једнаке по обиму. Уколико то нису, гаси се само обавеза мања по обиму, а већа обавеза се смањује за износ мање.¹⁵ На тај начин долази до трансформације односа у којем су оба субјекта истовремено и повериоци и дужници, у правно (и фактички) мање сложен однос у којем постоји само један поверилац и један дужник, јер се сада само дужник обавезе која је пре компензације била већа по обиму и даље налази у положају дужника.¹⁶ Ово се односи како на главну обавезу, тако и на споредне обавезе (нпр. јемство).

¹² Видети чл. 336. ст. 1. ЗОО.

¹³ Видети чл. 315. ст. 1. ЗОО.

¹⁴ Радованов А., *Наведено дело*, 79.

¹⁵ Компензацијом престају обавезе уколико се тај однос посматра из пасивног положаја, односно положаја дужника. Уколико се посматра из положаја повериоца, тада компензацијом престају (гасе се) међусобна потраживања повериоца и дужника, како у погледу главног потраживања, тако и у погледу споредних потраживања (нпр. залога, уговорна казна).

¹⁶ С тим што сада повериоцу дугује мање него пре компензације и то за износ свог дотадашњег потраживања према њему.

Карактеристика компензације је да она делује ретроактивно (*ex tunc*), тј. од тренутка када су се два потраживања појавила једно према другом (сусрела). Дакле, иако је за наступање компензације неопходно да се, поред испуњености осталих услова, да компензациона изјава, сама компензација не производи правна дејства од момента давања компензационе изјаве, већ од момента доспелости каснијег потраживања.

Дајемо пример из судске праксе за деловање компензације од момента када су се два потраживања сусрела.

Ако су међусобна потраживања повериоца и дужника доспевала са различитим датумима, онда пребој истих настаје по давању компензационе изјаве, а са датумом каснијег доспећа, јер је то дан сусрета међусобних потраживања.

Из образложења:

Према одредби чл. 336. Закона о облигационим односима прописано је да дужник може пребити поштраживање које има према повериоцу са оним што овај поштражује од њега, ако оба поштраживања гласе на новац или друге заменљиве ствари истога рода и исте каквоће и да су оба доспела. Чл. 337. истога Закона прописано је да пребијање не настаје чим се стекну услови за то, него је потребно да једна страна изјави другој да врши пребијање, а после изјаве о пребијању сматра се да је пребијање настало оног часа кад су се стекли услови за то.

У случају да су поштраживања доспевала са различитим датумима, онда пребој настаје са датумом каснијег доспећа јер је то дан сусрета међусобних поштраживања. Према одредби чл. 343. Закона о облигационим односима када између два лица постоји више обавеза које могу престати пребијањем, пребијање се врши по правилима која важе за урачунавање испуњења. Када на део захтева који је стављен у пребој од дана доспелости до сусрета тражбине, може се обрачунасти уз примену прописа о урачунавању камате и трошкова, сагласно одредби чл. 313. Закона о облигационим односима.

(Решење Вишег трговинског суда Пж број 7515/05 од 05. 12. 2005)¹⁷

¹⁷ Правни информатор бр. 10/2006, Интермекс, Београд, 2006.

4. ВРСТЕ КОМПЕНЗАЦИЈЕ

Компензације је, с обзиром на критеријуме поделе, могуће поделити на више начина. Тако, на пример, имајући у виду број учесника у компензацији, постоје двостране (билатералне) и вишестране (мултилатералне) компензације. Имајући у виду државну припадност субјеката компензације¹⁸ и правне прописе који се користе приликом компензације, постоје искључиво домаће и међународне компензације¹⁹ и др. Међутим, најзначајнија подела компензација је по критеријуму њиховог настанка.

Компензација може настати на основу уговора, непосредно на основу законског прописа и на основу судске одлуке. Стога, у зависности од начина на који су настале, разликујемо три врсте компензације и то:

- а) уговорну компензацију,
- б) законску компензацију, и
- в) судску компензацију.

а) Уговорна компензација.– Ова компензација настаје када се поверилац и дужник споразумеју да, у складу са законским прописима,²⁰ изврше пребијање својих узajамних потраживања. Уговорне стране саме одређују услове и начин пребијања, који се могу и разликовати од општих законских услова за пребијање, али не могу бити супротни императивним законским нормама које се односе на пребијање, нити уговорне стране могу под видом компензације вршити забрањена располагања.²¹

б) Законска компензација.– Ова компензација настаје на основу самог закона, кад се сусретну два узajамна, истородна и доспела потражива-

¹⁸ Држављанство код физичких, а седиште код правних лица.

¹⁹ У међународном трговинском праву постоје послови који по својој природи представљају одређену врсту компензације, а у које ступају субјекти који припадају различитим суверенитетима. Ти правни послови су клиринг и бартер. Клиринг је банкарски посао који у суштини представља једну особену врсту пребијања (компензације) међусобних дуговања између две или више држава, а заснива се на посебном уговору који се назива клириншки споразум. Бартер је такав уговор између домаће и иностране уговорне стране којим се оне обавезују да једна другој испоруче (одједном или у више испорука) робу једнаких вредности, а уколико по извршеним испорукама буде постојала разлика у вредности испоручених роба, она страна која је испоручила робу мање вредности, другој страни ће то надокнадити додатном испоруком робе или исплатом у новцу. Бартер је у међународном трговинском праву познат и под називим компензациони посао, уговор о контраиспорукама и уговор о узajамним испорукама.

²⁰ Иако ова компензација настаје на основу уговора (споразума) између повериоца и дужника, тај уговор мора бити у складу са императивним законским нормама, односно, уговором не може бити избегнут или заобиђен закон.

²¹ Забрањена располагања су она која су супротна принудним прописима, јавном поретку, правилима морала и добрим обичајима.

ња, дакле потраживања која испуњавају законске услове за компензацију. Наравно, ни ова врста компензације није независна од воље странака и не настаје аутоматски, јер је и за њен настанак потребна компензациона изјава.²² Дакле, дејство ове компензације настаје упућивањем компензационе изјаве једног субјекта другом и то од дана када су се стекли услови за компензацију.

в) Судска компензација.– Настаје на основу судске одлуке, када тужени у парници затражи да се таква одлука донесе подизањем противтужбе или истицањем приговора ради пребијања. Услови које треба да испуне међусобна потраживања странака да би дошло до судског пребијања идентични су онима код законске компензације, а разликују се само у погледу начина на који пребијање наступа.

С обзиром да се у овом раду врши посебан осврт на судску праксу у погледу компензација, то налазимо да је оправдано да судска компензација буде предмет детаљније обраде од осталих врста компензације, и то у посебном поглављу.

5. ПОСЕБНО О СУДСКОЈ КОМПЕНЗАЦИЈИ

До престанка облигација компензацијом може доћи на основу правноснажне судске одлуке донете у поступку у којем је суд одлучивао по тужби повериоца, а дужник-тужени у том поступку истакао приговор ради пребијања или компензациону противтужбу, за које се испостави да су основани.

Приговор ради пребијања (компензациони приговор) је диспозитивна парнична радња туженог која садржи нови захтев за пресуду о којем суд одлучује. Да би производио правно дејство, компензациони приговор мора бити истакнут у законом прописаном облику, па сами наводи да постоји противпотраживање које није компензирано, уколико нису истакнути у том облику, не представљају приговор пребијања.²³ Ово из разлога што је приговор ради пребијања по својој природи имовинскоправни захтев са одређеним процесно-правним и материјално-правним дејством, те да би се по њему могло одлучивати он мора испуњавати све оне захтеве који се у процесном смислу односе на тужбу, а пре свега одређени захтев

²² Видети чл. 337. ст. 1. ЗОО.

²³ Компензациони приговор истиче се у законом прописаном облику, а сам навод туженог да постоји противпотраживање које није компензирано не представља приговор ради пребијања. (Из пресуде Вишег трговинског суда Пж. 12137/05 од 6. фебруара 2006. године.)

у погледу главне ствари и споредних тражења, чињенице на којима тужилац заснива захтев и доказе којима се утврђују ове чињенице.²⁴

Приговор ради пребијања може бити:

- а) приговор ради пребијања ван парнице (*compensatio civilis*), и
- б) приговор ради пребијања дат у парници (*compensatio per iudicem*).

а) Приговор ради пребијања ван парнице.– Може истаћи тужени у случају када је између њега и тужиоца дошло до пребијања пре покретања тужбе, а тужилац и поред тога затражи испуњење обавезе у парници. Тада се тужени може бранити приговором да је потраживање раније заиста постојало, али да је накнадно престало због изјаве о пребијању дате пре покретања парнице. Овим приговором тужени пориче постојање потраживања тужиоца и може предложити да суд тужиочев захтев одбије као неоснован.

У таквим случајевима задатак суда је да утврди да ли је између странака пре покретања парнице заиста дошло до вансудског пребијања или не. Ако утврди да јесте, суд ће одбити тужбени захтев, а у супротном тужбени захтев ће усвојити. Из наведеног произилази да од основаности приговора ради пребијања зависи и основаност тужбеног захтева тужиоца.

На овај начин, у случајевима када суд утврди да је приговор туженог ради пребијања ван парнице основан, суд не врши пребијање између странака, јер је до грађанскоправне компензације (*compensatio civilis*) између њих већ дошло и пре отпочињања саме парнице. Стога, како је задатак суда да пресудом одлучује о захтевима странака²⁵, а како захтев туженог фактички не постоји, то суд у изреци пресуде неће одлучивати о постојању потраживања туженог истакнутог ради пребијања, већ само о тужбеном захтеву тужиоца, док ће постојање потраживања туженог посебно образложити у образложењу пресуде.

б) Приговор ради пребијања дат у парници.– Овај приговор у суштини представља компензациону изјаву дату у парници. На овај начин тужени истиче да и он има потраживање према тужиоцу, те захтева да суд својом одлуком изврши пребијање (компензацију) тужиочевих и туженикових међусобних потраживања.

Суштинска разлика између овог приговора и приговора ради пребијања ван парнице је у томе што се приговором ради пребијања ван парнице тврди да је до пребијања између тужиоца и туженог већ дошло, и то пре отпочињања парнице, те да стога тужиочево потраживање више не

²⁴ Видети чл. 192. ст. 1. ЗПП.

²⁵ Видети чл. 342. ст. 1. ЗПП.

постоји, док се приговором ради пребијања у парници не оспорава постојање тужиочевог потраживања, али се истовремено од стране туженог истиче постојање његовог потраживања, уз захтев да суд својом одлуком изврши пребијање.

Друга битна разлика између ове две врсте компензационих приговора је у томе што код приговора ради пребијања ван парнице, компензација наступа ретроактивно (*ex tunc*), односно сматра се да је до пребијања међусобних обавеза дошло оног момента када су се она сусрела једно према другом, док код приговора ради пребијања датог у парници компензација наступа тек када пресуда којом је компензација извршена постане правноснажна.

Трећа битна разлика је у томе што се, за разлику од приговора о пребијању ван парнице, одлука о приговору ради пребијања у парници мора унети у изреку пресуде. Наиме, суд и када утврди да је приговор о пребијању ван парнице основан, то не уноси у изреку пресуде, јер тим приговором се само оспорава постојање или висина тужбеног захтева тужиоца,²⁶ а не истиче се било какав захтев туженика о којем би суд требало да донесе одлуку, па суд изреком пресуде одлучује само о тужбеном захтеву тужиоца, док се о приговору туженог елаборира у образложењу пресуде. За разлику од тога, приликом истицања приговора ради пребијања у парници, тужени и сам поставља захтев да се утврди да и његово потраживање према тужиоцу постоји, као и да суд својом одлуком изврши компензацију њихових међусобних потраживања. Стога суд у изреку пресуде мора унети како одлуку о постојању и висини потраживања тужиоца, тако и одлуку о постојању и висини потраживања туженог, али исто тако и одлуку о пребијању њихових међусобних потраживања.²⁷

Одлука о компензационом приговору мора се унети у изреку пресуде.

Из образложења:

Чланом 338, ЗПП-а у сш. 3, предвиђено је да изрека пресуде садржи одлуку суда о усвајању или одбијању појединих захтева који

²⁶ Тужени тврди да је тужиочево потраживање услед грађанскоправне компензације у потпуности престало или да је умањено за висину туженикових потраживања.

²⁷ Не могу се истовремено истицати оба компензациона приговора, јер уколико се истакне приговор ради пребијања ван парнице, то значи да тужени тврди да тужичево потраживање више не постоји, јер је престало услед пребијања које је извршено пре отпочињања парнице, док се у случају да се истакне приговор ради пребијања у парници не оспорава постојање тужиочевог потраживања, већ се уз њега истиче и тужениково потраживање према тужиоцу. Стога, како се у истој парници не може тврдити да тужичево потраживање и постоји и не постоји, то је јасно да се оба приговора не могу истовремено истицати.

се тичу главних ствари и споредних изражења и одлуку о постојању или непостојању израживања истакнутог ради пребоја. Према наведеном о истакнутом компензационом приговору туженог суд мора донети одлуку и исту унети у изреку побитне пресуде. Прођушијајући да донесе одлуку о истакнутом компензационим приговору суд чини апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 354. ст. 2. т. 14. ЗПП-а.

(Виши трговински суд у Београду Пж. 7365/02 од 20. 12. 2002)

Када суд који одлучује о тужиочевом захтеву и компензационом приговору утврди да постоје оба потраживања, и тужиочево и тужениково, извршиће њихово међусобно пребијање, на тај начин што ће одбити тужиочев тужбени захтев до висине тужениковог потраживања. Уколико је тужиочево потраживање веће од потраживања туженог, наложиће туженом да преостали некомпензирани део исплати тужиоцу.

Међутим, уколико суд утврди да је потраживање туженог веће од тужичевог потраживања, он неће моћи да пресудом обавезе тужиоца да туженом исплати ону разлику за коју је веће потраживање туженог. Ово из разлога што тужени није истакао противтужбу, која би представљала самосталан тужбени захтев, већ је истакао приговор ради пребијања, па суд може одлучивати о приговору крећући се само у границама тужбеног захтева тужиоца.²⁸

Управо из разлога што суд приликом одлучивања може да се креће само у оквиру постављеног тужбеног захтева,²⁹ то је у случајевима када тужени сматра да он има веће потраживање према тужиоцу, него овај према њему, или пак, да је тужиочево потраживање неосновано, боље за туженог да уместо изјављивања компензационог приговора, подигне компензациону противтужбу против тужиоца.

Тада ће суд утврђивати најпре основаност тужбеног захтева, па затим и основаност противтужбеног захтева, па ће, у зависности од њихове основаности и утврђене висине међусобних потраживања, својом одлуком извршити пребијање и одредити ко је коме дужан да исплати евентуалну разлику.

²⁸ Исти случај биће и када суд утврди да је тужиочев захтев неоснован. И тада се суд мора кретати у оквиру тужичевог тужбеног захтева, па о приговору туженог ради пребијања не може одлучивати, јер када не постоји потраживање тужиоца, тада се не може извршити ни његово пребијање. У оваквим случајевима суд ће само одбити тужиочев тужбени захтев, а о приговору ради пребијања који је истакао тужени неће одлучивати.

²⁹ Видети чл. 3. ст. 1. ЗПП.

6. СЛУЧАЈЕВИ ИСКЉУЧЕЊА КОМПЕНЗАЦИЈЕ

У појединим случајевима, иако су испуњени сви услови за компензацију, до ње не може доћи, а уколико и дође, таква компензација је ништава. Закон о облигационим односима предвиђа пет врста потраживања³⁰ која, због својих специфичних својстава, не могу престати пребијањем.

а) Потраживања која су незаплењива.— Ради се о правима која нису подобна за пленидбу у извршном поступку. Закон о извршењу и обезбеђењу³¹, у чл. 82, предвиђа да су од извршења³² изузети: одећа, обућа и други предмети личне употребе, постељне ствари, посуђе, део намештаја који је неопходан извршном дужнику и члановима његовог домаћинства, као и шпорет, фрижидер и пећ за грејање; храна и огрев за потребе извршног дужника и чланова његовог домаћинства за три месеца; готов новац извршног дужника који има стална месечна примања до месечног износа који је по закону изузет од извршења,³³ сразмерно времену до следећег примања; ордење, медаље, ратне споменице и други знаци одликовања и признања које је примио извршни дужник, лична писма, рукописи и други лични списи извршног дужника, као и породичне фотографије; помагала која су инвалиду или другом лицу са телесним недостацима неопходна за обављање његових животних функција, и кућни љубимац.³⁴

б) Потраживање ствари или вредности ствари које су дужнику биле дате на чување, или на посуду, или које је дужник узео бесправно, или их бесправно задржао.— Овим се спречавају лица која су одређену ствар добила на чување или посуду да злоупотребом компензације стекну ствари које су им поверене по неком другом основу, а нарочито се у томе спречава несавесни стицалац, односно онај ко је ствар несавесно задржао.

³⁰ Ови случајеви таксативно су набројани у чл. 341. т. 1–5. ЗОО.

³¹ *Службени гласник РС* бр. 31/2011, 99/2011, 109/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014.

³² Самим тим и од пленидбе.

³³ Закон о извршењу и обезбеђењу, у чл. 148, таксативно наводи која стална месечна примања и до ког износа су изузета од извршења.

³⁴ Ради се о предметима (одећа обућа, постељина, посуђе итд.), одређеној количини добара (огрев и храна за три месеца), али и готовог новца, све напред у функцији обезбеђивања егзистенције извршног дужника, али и предметима који дужнику не служе за егзистенцију већ за њега имају претежно афективну вредност као што су ордење, писма, рукописи и породичне фотографије, па чак и кућни љубимац. Тиме је у Закону о извршењу и обезбеђењу исказан хумани приступ решењу проблема, често несвојствен том Закону, па и самом извршном поступку.

Овим се штити сигурност у правном промету и испољава начело савесности и поштења, као једно од основних начела облигационог права, јер би било погубно по правну сигурност када би нпр. оставопримац или послугопримац могао задржати дату му ствар компензационом изјавом или приговором, а још гора ситуација би била када би то било омогућено несавесном стицаоцу или држаоцу.

в) Потраживања настала намерним проузроковањем штете. – Уколико би се дозволила компензација потраживања насталих намерним проузроковањем штете, то би било супротно начелу савесности и поштења.

г) Потраживање накнаде штете причињене оштећењем здравља или проузроковањем смрти. – Ово практично значи да је забрана таквог пребијања установљена у корист повериоца накнаде штете причињене оштећењем здравља или проузроковањем смрти, што опет значи да обвезник накнаде такве штете не може тражити да пребијањем престане његова обавеза по наведеном основу, позивајући се на своје потраживање према оштећеном – повериоцу.³⁵

Пребијање ових потраживања недозвољено је, такође као и код потраживања насталих намерним проузроковањем штете, из разлога његове супротности са начелом савесности и поштења.

д) Потраживање које потиче из законске обавезе издржавања. – Компензација на овом потраживању могла би да угрози егзистенцију издржаваног лица, те стога на овом потраживању није дозвољена.

И судска пракса је у том погледу заузела свој став:

Код потраживања која потичу из законске обавезе издржавања компензација није могућа.

Из образложења:

У првостепенном поступку суд је правилно применио материјално право, с обзиром да је нашао да нису испуњени услови из чл. 336. Закона о парничном поступку ради пребијања тужбине тужиоца са по-

³⁵ Пример из судске праксе: Забрану престанка пребијањем потраживања накнаде штете причињене оштећењем здравља или проузроковањем смрти из чл. 341. т. 4. ЗОО не укида ни околност да ово потраживање и противпотраживање проистичу из истог штетног догађаја. (Пресуда Окружног суда у Ваљеву Гж. бр. 109/05 од 20. 1. 2001) – Судска пракса 1998–2012, Интермекс, Београд, 2012.

и израживањем иужене по основу издржавања. Пребијање представља располагање иражбином, па се може пребити само властито, а не и туђе ии израживање. Наиме, ии израживање издржавања према иужиоцу као оцу не ирипада иуженој, већ њеној деци – малолетним ћеркама, па није испуњен ниједан од ииших услова за компензацију – узајамности иражбина. Поред тога, на основу чл. 341. ст. 1. т. 5. Закона о облигационим односима компензација није могућа код ии израживања која ииичу из законске обавезе издржавања.

(Пресуда Окружног суда у Београду Гж. 879/96 од 25. 12. 1996. г.)³⁶

Постоји и један посебан случај када компензација није могућа, а то је када је дужниково потраживање доспело тек пошто је неко трећи већ ставио забрану на повериочево потраживање према њему. Стога, како се повериочевим потраживањем услед стављене забране не може располагати, оно не може бити ни предмет компензације.

Овај случај када компензација није могућа је посебно прописан у ЗОО³⁷ и у његовом случају забрана компензације није последица специфичности самог потраживања, као код пет претходно наведених случајева у којима је компензација искључена, већ је последица постојања раније успостављеног права трећег лица на потраживању повериоца, услед чега је на то потраживање стављена забрана, па се таквим потраживањем не може ни располагати.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду актуелни тренутак у којем се, пре свега наша приреда, али и шира друштвена заједница налази, који слободно можемо окарактерисати као економску кризу, а која опет са собом повлачи мањак новчаних средстава, робе и добара који се налазе у оптицају, као и успорење привредних активности, то се компензација, као начин престанка облигационих односа међусобним обрачунавањем потраживања повериоца и дужника, намеће као начин за окончавање облигација на који би требало обратити посебну пажњу. Ово из разлога што компензација може, у одређеним случајевима и у одређеној мери, неутралисати негативне ефекте које на привредне токове оставља недостатак готовог новца, робе и добара. Јер уместо да поверилац чека да му дужник плати (испуни) оно

³⁶ Пропис софт – Судска пракса, Београд 2011.

³⁷ Чл. 342. ЗОО.

што му дугује, а да истовремено и дужник то очекује од повериоца, при чему је могуће да ни један ни други у том тренутку не располажу оним што им је потребно за испуњење своје обавезе, компензација им омогућава да своје међусобне обавезе угасе,³⁸ уколико већ не располажу оним што им је за испуњење потребно. Истовремено, компензација им омогућава да разреше својеврсну „пат позицију” у којој су се нашли, а у којој и један и други чекају на испуњење обавезе друге стране, до које не долази. Такво разрешење доводи до убрзања привредне активности, јер однос у којем су се две стране нашле покреће са мртве тачке, а њихове економске потенцијале, заробљене у том односу међусобног потраживања и дуговања, ослобађа и ставља им на располагање.

Стога се проучавање компензације на начин на који је то учињено у овом чланку и то са аспекта услова за њен настанак, дејстава које производи, врста, али и случајева у којима компензација није могућа, намеће као значајно, али истовремено и веома актуелно. Ово нарочито како би се компензација као значајан, али исто тако и ефикасан начин престанка облигација могла на што бољи начин искористити и како би се у њеној примени у што већој мери избегли неспоразуми и неправилности, чему нарочито могу допринети и наведени примери из судске праксе.

ЛИТЕРАТУРА

- Антић, О., *Облигационо право*, Правни факултет универзитета у Београду и „Службени гласник”, Београд, 2008.
- Бабић, И., *Облигационо право – Ойшџи део*, ФЕППС и Сл. Гласник, Сремска Каменица, 2009.
- Бабић, И., *Основи имовинског права, увод у грађанско право и стварно право*, Сл. гласник, 2008.
- Врховни суд Србије, *Билџен судске праксе 1/2005*, Интермекс, Београд, 2005.
- Врховни суд Србије, *Билџен судске праксе 2*, Службени гласник, Београд, 2004.
- Врховни суд Србије, *Билџен судске праксе 3/2008*, Интермекс, Београд, 2008.
- Ђуровић, Р., *Међународно привредно право*, Савремена администрација, Београд 2000.
- Закон о облигационим односима *Службени листи СФРЈ* 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 *Службени листи СРЈ* 31/93, 22/99, 44/99).
- Закон о парничном поступку, (*Службени гласник РС*, бр. 125/04).
- Закон о парничном поступку, (*Службени гласник РС*, бр. 72/11).
- Коментар закона о облигационим односима* (редактори: Борислав Т. Благојевић и Врлета Круљ), Савремена администрација, Београд, 1980.

³⁸ Тачније, да угасе мању од њих, а већу умање.

- Милошевић, Љ., *Облигационо право*, Савремена администрација, Београд, 1982.
- Огњановић, С., *Облигационо право, посебан део*, Нови Сад 2010.
- Перовић, С., *Облигационо право*, Службени лист СФРЈ, Београд, 1990.
- Правни информатор бр. 10/2006, Интермекс, Београд, 2006.
- Пропис Софт в. 5.0., Профисистем Ком, Смедерево, 2012.
- Радованов, А., *Грађанско процесно право*, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Нови Сад, 2011.
- Радишић, Ј., *Облигационо право – Ойштии део*, Номос, Београд, 2000.
- Радованов, А., *Врховни суд Војводине – Зборник судске праксе, грађанској правна област*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2009.
- Радованов, А., *Облигационо право, ойштии део*, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Нови Сад, 2009.
- Салма, Ј., *Облигационо право*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад, 2005.
- Срдић, М., Тагић, Д., *Закон о облигационим односима*, Службени гласник, Београд 1997.
- Станојевић, О., *Латински за правнике*, Београд, 1999.
- Станојевић, О., *Римско право*, Београд, 1997.
- Стојчевић, Д., *Римско приватно право*, Београд, 1970.
- Судска пракса 1998–2012, Интермекс, Београд, 2012.
- Судски пословник (*Службени гласник РС* бр. 65/03, 115/5, 4/06, 50/06).

SET-OFF AS A WAY OF ENDING OBLIGATIONS

Aleksandar Radovanov Ph.D.

Full time professor at the Faculty of Commerce and Justice in Novi Sad

Miladin Danojlic

Senior judicial assistant at the High Court of Sabac

S u m m a r y

In this work the authors analyzed set-off as one of the most common and most significant way of ending obligations in our legal system. The most important and in practice the most common way of ending obligations is their fulfillment. However, in contemporary times, which are characterized by great development and growing complexity of economic relations, it often happens that two parties at the same time have both debts and claims against each other, while difficulties in a form of economic crisis and lack of available money often makes fulfilling of obligation difficult and sometimes even impossible, so set-off imposes itself as an important and common way of ending obligations. These are the reasons why we are analyzing set-off in this paper, with the special emphasis on the prerequisites for its occurrence, its effect, forms of set-off, and also cases in which set-off is excluded, all together supported with examples from a case law.

Keywords: obligations, ending, claim, reciprocity, case law

Ivan Milić,
asistent na Pravnom fakultetu u Novom Sadu

DUŽNOST OKRIVLJENOG DA GOVORI NA SVOJU ŠTETU*

SAŽETAK: Propisi koji uređuju krivični postupak, postupak za privredne prestupe i prekršajni postupak propisuju određena prava i obaveze okrivljenog. Novi Zakon o prekršajima Republike Srbije, čija je primena počela 1. marta 2014. godine, ograničava jedno pravo okrivljenog. Jedno od osnovnih prava okrivljenog u „kaznenim postupcima”, pravo da ćuti, odnosno da ništa ne izjavljuje na svoju štetu, Zakon o prekršajima sada ograničava. Tačnije, propisuje dužnost da okrivljeni mora da govori i to na svoju štetu. U radu se ukazuje na nelegitimnost ove dužnosti i predočava da se na ovakav način ugrožava jedno od osnovnih prava okrivljenog. Takođe, u radu se ukazuje na konsekvence koje može da snosi okrivljeno lice ukoliko ne odgovara ili daje netačne podatke na pitanja iz čl. 200. st. 5. Zakona o prekršajima.

Ključne reči: okrivljeni, pravo, dužnost, ograničenje, kazna

UVOD

U Republici Srbiji postoje tri vrste „kaznenih dela”, krivična dela, privredni prestupi i prekršaji, pa samim tim postoje i tri postupka koja mogu da se vode povodom učinjenih ovih dela, a to su krivični, privredno-prestupni i pre-

* Rad primljen: 2. 4. 2015. godine.

kršajni postupak.¹ Svaki „kazneni postupak” je regulisan posebnim zakonikom ili zakonom. Krivični postupak uređen je Zakonikom o krivičnom postupku,² Zakonom o privrednim prestupima³ regulisan je postupak za privredne prestupe i, na kraju, Zakonom o prekršajima⁴ uređen je prekršajni postupak. Zakon o privrednim prestupima i Zakon o prekršajima, sam postupak koji se vodi povodom učinjenog privrednog prestupa ili prekršaja, ne regulišu u potpunosti već se pozivaju na shodnu primenu Zakonika o krivičnom postupku.⁵ Jedno od osnovnih prava okrivljenog u sva tri „kaznena postupka” do 1. marta 2014. godine bilo je i pravo da ne mora ništa da izjavljuje. Dakle, okrivljeni nije bio dužan da izjavi bilo šta o delu za koje se tereti, ali ni da daje podatke o svom identitetu. Suprotno ovom osnovnom pravu okrivljenog, Zakon o prekršajima u čl. 200. st. 5. ovo pravo ograničava, te propisuje dužnost okrivljenog da daje podatke koji se odnose, između ostalog, na identitet, njegove lične prilike i raniji život. S tim u vezi, sada se okrivljeni obavezuje da daje podatke koji idu na njegovu štetu. U radu ćemo videti koje sve podatke okrivljeno lice u prekršajnom postupku, mora da saopšti sudu i koje su posledice nedavanja ili davanja netačnih podataka, ali pre toga moramo videti ko je uopšte okrivljeno lice u prekršajnom postupku.⁶

1. OKRIVLJENI U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

Pre nego što počnemo da govorimo o saslušanju okrivljenog lica u prekršajnom postupku moramo da odgovorimo na jedno prethodno pitanje, a tiče se momenta sticanja „statusa” okrivljenog. Dakle, potrebno je na početku odgovoriti na pitanje ko je okrivljeno lice u prekršajnom postupku? Za razliku od Zakonika o krivičnom postupku, Zakon o prekršajima ne precizira na najbolji način ko se smatra okrivljenim licem u prekršajnom postupku, odnosno ne pre-

¹ O kaznenom pravu u širem smislu vidi: Zoran Stojanović, *Krivično pravo – opšti deo*, Beograd, 2009, 8–9.

² Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 71/2011, 101/2011, 12/2012, 32/2013 i 45/2013 i 55/2014.

³ Zakon o privrednim prestupima, *Službeni list SFRJ*, br. 4/77, 36/77 – ispr., 14/85, 10/86 (prečišćen tekst), 74/87, 57/89 i 3/90 i *Službeni list SRJ*, br. 27/92, 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96 i 64/2001 i *Službeni glasnik RS*, br. 101/2005 – dr. zakon).

⁴ Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/2013.

⁵ Vidi: čl. 56. Zakona o privrednim prestupima; čl. 227. Zakona o prekršajima.

⁶ O važnosti prekršajnog prava vidi: Jenny M. Roberts, *Why Misdemeanors Matter: Defining Effective Advocacy in the Lower Criminal Courts*, American University Washington College of Law, 2011, p. 290–294. O kalsifikaciji kažnjivih dela vidi: Thomas J. Gardner, Terry M. Anderson, *Criminal Law*, Eleventh Edition, USA, 2006, p. 13–15.

cizira u kom momentu se stiče takav status.⁷ Naime, Zakon o prekršajima propisuje samo da: „Okrivljeni je lice protiv koga se vodi prekršajni postupak”.⁸ Dakle, Zakonom je samo određeno, ko se smatra okrivljenim lice u prekršajnom postupku, ali, sa druge strane ne određuje se od kada počinje vođenje prekršajnog postupka. Treba napraviti razliku između prekršajnog postupak koji vodi prekršajni sud,⁹ od „slučaja” kada ovlašćeni organ, odnosno ovlašćeno lice izdaje prekršajni nalog. Prvo, kada je reč o postupku koji vodi prekršajni sud¹⁰ smatramo da se okrivljenim ne može smatrati niko dok sud ne donese odgovarajuću odluku povodom podnetog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Dalje, može se i postaviti i pitanje da li se stiče status okrivljenog momentom uručjenja poziva za preduzimanje pojedine radnje¹¹ (to je po pravilu poziva za pretres) ili je to neki drugi procesni momenat. Iako je Zakon o prekršajima nedorečen trebalo bi da lice protiv kojeg je podnet zahtev za pokretanje prekršajnog postupka stekne status okrivljenog onda kada je sud doneo Rešenje o pokretanju prekršajnog postupka. Do ovakvog zaključka može se doći, pre svega, logičkim tumačenjem. Naime, nikoga ne možemo smatrati okrivljenim samo zato što je neko podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. S tim u vezi, kada je doneto rešenje o pokretanju prekršajnog postupka to samo znači da je sud utvrdio, na način što je ispitao sam zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, da postoje osnovi za pokretanje prekršajnog postupka.¹²

⁷ Tako je u čl. 2. st. 1. t. 1, 2, 3. i 4. Zakonika o krivičnom postupku propisano: 1. „Osumnjičeni” je lice prema kome je zbog postojanja osnova sumnje da je učinilo krivično delo nadležni državni organ u predistražnom postupku preduzeo radnju propisanu ovim zakonikom i lice protiv koga se vodi istraga; 2. „Okrivljeni” je lice protiv koga je podignuta optužnica koja još nije potvrđena, ili protiv koga je podnet optužni predlog, privatna tužba ili predlog za izricanje mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja, a glavni pretres ili ročište za izricanje krivične sankcije još nije određeno, odnosno izraz koji služi kao opšti naziv za osumnjičenog, okrivljenog, optuženog i osuđenog; 3. „Optuženi” je lice protiv koga je optužnica potvrđena i lice za koje je povodom optužnog predloga, privatne tužbe ili predloga za izricanje mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja određen glavni pretres ili ročište za izricanje krivične sankcije u skraćenom krivičnom postupku; 4. „Osuđeni” je lice za koje je pravnosnažnom odlukom suda utvrđeno da je učinilac krivičnog dela ili protivpravnog dela određenog u zakonu kao krivično delo, osim ako se na osnovu odredaba Krivičnog zakonika smatra neosuđivanim.

⁸ Čl. 118. st. 1. Zakona o prekršajima.

⁹ U ovom radu nećemo se baviti pitanjem „lica prema kojem se vodi postupak” kada prekršajni postupak vodi Republička komisija za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki, jer je tada sporan i sam na naziv lica protiv kojeg se vodi postupak. S tim u vezi, vidi čl. 162. Zakona o javnim nabavkama, *Službeni glasnik RS*, br. 124/2012.

¹⁰ Dakle, reč je o pokretanju prekršajnog postupka na osnovu Zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

¹¹ Vidi čl. 187. Zakona o prekršajima.

¹² Povodom podnetog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka nadležni sud može da: A. odbaci zahtev, u slučaju da ne postoje uslovi za pokretanje prekršajnog postupka: 1) kad radnja opisana u zahtevu nije prekršaj; 2) kad sud nije stvarno nadležan za vođenje prekršajnog

Kada se radi o izdavanju prekršajnog naloga prema rešenju Zakona o prekršajima lice stiče **svojstvo** okrivljenog momentom dostavljanja Zahteva za sudsko odlučivanje nadležnom sudu.¹³ Lice kojem je izdat prekršajni nalog ima izbor u pogledu sticanja statusa okrivljenog. Ukoliko postane okrivljeno lice postoji mogućnost da sud donese oslobađajuću presudu povodom sudskog odlučivanja. Dakle, moguće je da ovo lice postane okrivljeni svojom voljom, a da ne bude prekršajno kažnjeno lice. S druge strane, ukoliko lice kojem je izdat prekršajni nalog ne želi da postane okrivljeni u prekršajnom postupku, tako što neće tražiti da sud utvrdi da li je učinio prekršaj, onda će sigurno postati **kažnjeno** lice.¹⁴

2. SASLUŠANJE OKRIVLJENOG U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

U prekršajnom, kao i u ostalim kaznenim postupcima, moraju se obezbediti uslovi okrivljenom da može da iznese svoju odbranu. Dakle, okrivljenom se mora omogućiti pravo na odbranu,¹⁵ koja se ostvaruje na način što on „aktivno” učestvuje u postupku. Jedno od osnovnih procesnih načela u kaznenim postupcima¹⁶ jeste i načelo neposrednosti, pod kojim se podrazumeva da se radnje, potrebne za formiranje sudske odluke moraju izvesti neposredno pred sudom (tj. sudskim organom) koji će doneti odluku.¹⁷ Dakle, garantuje se okrivljenom

postupka; 3) kad postoje osnovi koji isključuju odgovornost za prekršaj okrivljenog; 4) kada je nastupila zastarelost za pokretanje prekršajnog postupka; 5) kad je zahtev podneo neovlašćeni organ, odnosno neovlašćeno lice; 6) kad postoje drugi zakonski razlozi zbog kojih se postupak ne može pokrenuti. B. da donese rešenje o pokretanju prekršajnog postupka. Čl. 184. i 185. Zakona o prekršajima. Kada zahtev sadrži podatke o tome da je povodom istog događaja pokrenut krivični postupak ili postupak za privredni prestup prekršajni sud će spise predmeta dostaviti nadležnom sudu na dalje postupanje i o tome obavestiti podnosioca zahteva. Čl. 183. Zakona o prekršajima.

¹³ Vidi: čl. 174. st. 2. Zakona o prekršajima.

¹⁴ Ako lice protiv koga je izdat prekršajni nalog u roku od osam dana od dana prijema prekršajnog naloga ne plati izrečenu kaznu ili ne podnese zahtev za sudsko odlučivanje o izdatom prekršajnom nalogu, smatraće se da je prihvatilo odgovornost propuštanjem, a prekršajni nalog će postati konačan i izvršan. Čl. 173. st. 2. Zakona o prekršajima

¹⁵ Vidi: odredbe Zakona o prekršajima u delu koje se odnose na pozivanje okrivljenog (čl. 187), i odredbe koje se odnose na saslušanje okrivljenog lica (čl. 200–207) Zakona o prekršajima.

¹⁶ Pod kaznenim postupkom podrazumevamo: krivični, prekršajni i postupak za privredne prestupe. Od načela neposrednosti u prekršajnom postupku postoje određena odstupanja.

¹⁷ Načelo neposrednosti dolazi do punog izražaja na glavnom pretresu. Neposrednost glavnog pretresa se obezbeđuje sa više različitih pravila i procesnih ustanova: 1. dokazi za presudu se po pravilu izvode neposredno na glavnom pretresu; 2. suđenje na glavnom pretresu nije po pravilu moguće u odsustvu stranaka; 3. nezamenjivost sudije u toku glavnog pretresa i u toku donošenja presude; 4. kontinuitet i koncentracija procesnih radnji. O tome vidi više kod: Momčilo Grubač, *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2008, 210. Više o pravu *nemo prodere se ipsum*, pravu okrivljenog lica u krivičnom postupku da nije dužan da pruža dokaze koji idu na njegovu

pravo da učestvuje u prekršajnom postupku koji se vodi protiv njega. S tim u vezi, nakon što sudija nadležnog prekršajnog suda donese rešenje o pokretanju prekršajnog postupka sledi i zakazivanje pretresa, na koje se okrivljeni poziva. Na pretres se pozivaju okrivljeni i njegov branilac, oštećeni, podnosilac zahteva za pokretanje postupka i drugi učesnici postupka.¹⁸ Ako je okrivljeni pravno lice na pretres se poziva predstavnik pravnog lica.¹⁹ Jedan od dokaznih radnji u prekršajnom postupku jeste i saslušanje okrivljenog.²⁰ Zakonom o prekršajima propisano je da će sudija okrivljenog, kojeg prvi put saslušava, pitati za podatke koje se odnose, između ostalog, i na identitet samog okrivljenog, na njegovo imovno stanje, kao i za podatke koji se tiču ranijeg života okrivljenog.²¹

Tako je propisano da će sudija okrivljenog pitati za lično ime, nadimak ako ga ima, lično ime jednog od roditelja, mesto i datum rođenja, jedinstveni matični broj građanina, čiji je državljanin, zanimanje, adresu stanovanja i zaposlenja, adresu elektronske pošte, porodične prilike, koji stepen stručne sprema ima, kakvog je imovnog stanja, broj dinarskog i deviznog računa, da li je osuđivan ili prekršajno kažnjavao i za šta, da li se protiv njega vodi krivični ili prekršajni postupak i za koje delo, a ako je maloletan, ko mu je zakonski za-

štetu, vidi: Zagorka Jekić, *Krivično procesno pravo*, Beograd, 1998, 158. Okrivljeni se može braniti na način kako nalazi za shodno (ćutanjem, uskraćivanjem dela iskaza, priznajući ili ne delo ili pojedine činjenice, uključujući čak i davanje lažnog iskaza), vidi: Miodrag N. Simović, Nataša Mrvić-Petrović, Ranko Nikolić, *Komentar Zakona o prekršajima Republike Srpske*, Beograd, 2001, 205.

¹⁸ Pretres se određuje kada sud oceni da je to potrebno radi pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja, vidi: čl. 239. st. 1. Nije nam najjasnija ova zakonska odredba, s obzirom da je propisano kada sud može da odredi pretres, pa nam se čini da, s obzirom na ovakvu zakonsku formulaciju, sud ne mora ni da zakazuje pretres ukoliko oceni da to nije potrebno. Onda se postavlja pitanje da li se može sudska odluka doneti iako nije zakazan, odnosno održan pretres? Da li od slobodne odluke sudije zavisi da li će odrediti pretres ili neće? Ako je odgovor potvrđan, sa čime se mi nikako ne slažemo, onda se problem javlja sa pravom okrivljenog na odbranu. S tim u vezi, mi smatramo da ovaj stav Zakona treba da glasi „Pretres se određuje radi pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja.” Dakle, treba da se jasno precizira da sud mora da odredi pretres.

¹⁹ U pozivu na pretres okrivljeni će se upozoriti da će se u slučaju neodazivanja pozivu narediti njegovo dovođenje. Ako na pretres ne dođe uredno pozvani okrivljeni i svoj izostanak ne opravda, sud će odložiti pretres i izdati naredbu za dovođenje, ako ne postoje uslovi da se pretres održi i bez prisustva okrivljenog, čl. 239. Zakona o prekršajima.

²⁰ Kada je reč o saslušanju okrivljenog lica u krivičnom postupku onda se takvo saslušanje sadržinski sastoji u izjavi okrivljenog u odnosu na krivično delo za koje se tereti (aktivna odbrana okrivljenog), ili u njegovom uzdržavanju od davanja izjave (pasivna odbrana okrivljenog) ukoliko se on brani ćutanjem, nakon što je upoznat sa svojim pravima i dužnostima u krivičnom postupku, te mu je data mogućnost da iskazuje, Milan Škulić, *Krivično procesno pravo – opšti deo*, Beograd, 2007, 230. O okrivljenom u postupku za privredne presteupe vidi: Momčilo Grubač, Obrad Perić, Stanko Pihler, *Osnovi prava o privrednim prestupima*, Novi Sad, 1980, 263–275.

²¹ O saslušanju okrivljenog u prekršajnom postupku vidi: Nataša Mrvić-Petrović, Ljubinko Mitrović, *Prekršajno pravo*, Banja Luka, 2007, 251–252.

stupnik.²² Vidimo da je Zakonom propisano da se okrivljeni pita i za broj dinarskog i deviznog računa, što nije propisivao prethodni Zakon o prekršajima,²³ a ni sada važeći Zakonik o krivičnom postupku ne propisuje da se od okrivljenog traže takvi podaci.²⁴

Kao što smo rekli, Zakonom je propisano da će se okrivljeni pitati za ove podatke, pa se onda postavlja pitanje da li okrivljeni **može** ili **mora** da odgovara na postavljena pitanja. Takođe, ukoliko okrivljeni mora da odgovara, postavlja se još jedno suštinsko pitanje a tiče se konsekvenci ukoliko okrivljeno lice neće da dâ podatke ili dâ nepotpune ili netačne podatke.²⁵ Jedno od osnovnih

²² Čl. 200. st. 5. Zakona o prekršajima. Mišljenja smo da će većina okrivljenih lica u prekršajnom postupku, koji smatraju da davanje podataka ide u njihovu korist, dati podatke. Sa druge strane, ukoliko okrivljeni smatra da davanje podataka ide na njegovu štetu može da odluči da ne da podatke, dâ nepotpune ili dâ lažne podatke i da na taj način rizikuje da bude novčano kažnjen. O pravu okrivljenog lica u krivičnom postupku da čuti vidi kod: Snežana Brkić, Upotreba nezakonitih dokaza u krivičnom postupku Srbije, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 1/2011, 183–214.

²³ Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, 101/20005, 116/2008, i 11/2009. S tim u vezi, vidi i čl. 193. Zakona o prekršajima, *Službeni glasnik SRS*, br. 44/89 i *Službeni glasnik RS*, br. 21/90, 11/92, 6/93 – odluka USRS, 20/93, 53/93, 67/93, 28/94, 16/97, 37/97 – odluka USRS, 36/98, 44/98 i *Službeni list SFRJ*, br. 62/2001 – i odluka USRS i *Službeni glasnik RS*, br. 55/2004).

²⁴ Tako je Zakonikom o krivičnom postupku Republike Srbije propisano da (čl. 85): „Kad se okrivljeni prvi put saslušava, pitaće se za ime i prezime, jedinstveni matični broj građana ili broj ličnog dokumenta, nadimak, ime i prezime roditelja, devojačko porodično ime majke, gde je rođen, gde stanuje, dan, mesec i godinu rođenja, državljanstvo, zanimanje, porodične prilike, da li je pismen, kakve je škole završio, šta on i članovi njegovog porodičnog domaćinstva poseduju od imovine, da li je, kad i zašto osuđivan, da li je i kad izrečena krivična sankcija izvršena i da li se protiv njega vodi postupak za koje drugo krivično delo”. Ni na jedno od navedenih pitanja okrivljeni nije dužan da odgovori, niti je dužan da daje istinite odgovore. U tom slučaju, organ postupka je dužan da te podatke pribavi na drugi način. Međutim, ako okrivljeni odbije da dâ podatke o svom identitetu može mu se odrediti mera za obezbeđenje prisustva u krivičnom postupku: zabrana napuštanja stana ili pritvor. O tome vidi kod: Snežana Brkić, *Krivično procesno pravo I*, Novi Sad, 2014, 314. O saslušanju okrivljenog u krivičnom postupku u sudskoj praksi vidi: Ranko Sokolović, *Zakonik o krivičnom postupku – praktična primena*, Beograd, 2007, 284–296.

²⁵ Samo da pojasnimo da ovdje nije reč o podacima koje se odnose na prekršaj za koji se okrivljeni saslušava. Zakon o prekršajima ne govori o lažnim podacima, već o netačnim, što opet može biti sporno. Interesantno je videti i obrazloženje predlagача Zakona o prekršajima za ovakvo uređenje: Tako, čl. 200. st. 5. Zakona – ima za cilj da se upotpune podaci o okrivljenom koji se prvi put saslušava (jedinstven matični broj građanina, broj dinarskog i deviznog računa, adresa elektronske pošte), da bi se kasnije, ukoliko isti bude oglašen odgovornim, i kažnjen i dobrovoljno ne plati izrečenu kaznu, olakšao postupak izvršenja, odnosno postupak prinudne naplate. Takođe, dodat je st. 6. u čl. 200. Zakona koji je propisao mogućnost da ukoliko okrivljeni na saslušanju dâ netačne ili nepotpune podatke iz st. 5. (podaci koji su vezani za njegovu ličnost) može biti kažnjen novčanom kaznom u iznosu do 50.000 dinara, koja se može opozvati ako nakon odluke o kažnjavanju da tačne podatke. Cilj je da se prekršajni postupak približi krivičnom postupku, s obzirom da su odredbe o kažnjavanju okrivljenog ukoliko ne da tačne podatke koje su vezane za njegovu ličnost, propisane i u krivičnom postupku. Vidi: Zakon o prekršajima – Razlozi donošenja i očekivani efekti Zakona o prekršajima – Upporedni pregled Prethodnog i Novog zakona – ABC indeks, Beograd, 2013, 118.

prava okrivljenog u **krivičnom postupku** jeste i pravo da ništa ne izjavi, uskrati odgovor na pojedino pitanje, slobodno iznese svoju odbranu, prizna ili ne prizna krivicu.²⁶ Dakle, vidimo da u krivičnom postupku okrivljeni ne mora ništa da izjavi, dakle ni da daje podatke koje se tiču njegovog identiteta. **Ustav Republike Srbije** u čl. 33. propisuje „Lice koje je okrivljeno ili kome se sudi za krivično delo nije dužno da daje iskaze protiv sebe ili protiv bliskog lica sebi, niti da prizna krivicu.” Nadalje, „sva prava koja ima okrivljeni za krivično delo ima, shodno zakonu i u skladu sa njim, i fizičko lice protiv koga se vodi postupak za neko drugo kažnjivo delo”.²⁷ U daljem radu videćemo koje su posledice, koje propisuje Zakon o prekršajima, za nedavanje ili davanje netačnih podataka okrivljenog u prekršajnom postupku

3. POSLEDICE NEDAVANJA ILI DAVANJA NETAČNIH PODATAKA IZ čl. 200. st. 5.

Zakonom o prekršajima propisano je da zbog davanje netačnih i nepotpunih podataka, na sva pitanja, sud *može* okrivljenog kazniti novčanom kaznom do 50.000 dinara.²⁸ Iz ovakve zakonske odredbe vidimo da zakonodavac vrši „prinudu” na okrivljenog da govori i to da govori istinu, odnosno okrivljenom se ukazuje na posledice nedavanja ili davanja netačnih podataka.

Pretpostavljamo da je zakonodavac „uredio” saslušanje okrivljenog na ovakav način, odnosno propisao da je okrivljeni dužan da dâ „podatke o sebi” iz razloga efikasnosti i ekonomičnosti prekršajnog postupka, ali s druge strane postavlja se pitanje da li je to i legitimno?²⁹ Vidimo da je zakonodavac propisao veliki broj podataka koji se traže od okrivljenog, a ti podaci se ne odnose

²⁶ Čl. 68. st. 1. t. 2. Zakonika o krivičnom postupku. Više o pravu okrivljenog lica da u krivičnom postupku ništa ne izjavi, vid. Saša Knežević, Međunarodnopravni standardi prava na usmenu raspravu pred krivičnim sudom, *Teme*, G XXXVII, br. 4. 1689–1704.

²⁷ Čl. 33. Ustava Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.

²⁸ Čl. 200. st. 6. Zakona o prekršajima. Zakonodavac je propisao da sud može da kazni okrivljenog.

²⁹ Prethodni Zakon o prekršajima nije propisivao obavezu da okrivljeni mora da daje bilo kakve podatke o sebi. Dakle, postojalo je samo pravo okrivljenog lica da daje podatke o sebi, a sada važeći Zakon o prekršajima propisuje **dužnost** davanja podataka. Više o pravima i obavezama okrivljenog lica u prekršajnom postupku prema zakonima koji su se primenjivali pre 2005. godine vidi kod: Milenko Jelačić, *Prekršajno pravo – teorija i praksa*, Beograd, 2004, 306–308; Stanko Pihler, *Prekršajno pravo*, Novi Sad, 2000, 120–121; Ognjen Okiljević, *Priručnik za praktičnu primenu Zakona o prekršajima (savezni, republički i pokrajinski) sa teorijom, praksom i obrascima za postupak*, Beograd, 1979, 77–78. S tim u vezi, možemo primetiti da se ovom pitanju u udžbenicima prekršajnog prava nije posvećivala nikakva pažnja, a možda je jedan od razloga to što je bilo opšteprihvaćeno i nesporno da okrivljeno lice u prekršajnom postupku ne mora ništa da govori.

samo na utvrđivanje njegovog identiteta, već se, između ostalog, traži od okrivljenog da kaže i podatke koji se odnose na njegov raniji i sadašnji život. Ovde mislimo na podatke koji se tiču ranije osuđivanosti ili kažnjivosti, kao i na podatak da li je u toku neki krivični ili prekršajni postupak protiv okrivljenog. Ako je okrivljeni dužan da kaže da li je ranije osuđivan ili prekršajno kažnjen i da li je u toku još neki krivični ili prekršajni postupak koji se protiv njega vodi i da li to znači da okrivljeni mora da govori na svoju štetu? Po pravilu se ranija osuđivanost ili kažnjivost³⁰ uzima kao otežavajuća okolnost prilikom izbora vrste i mera sankcije. Dakle, ako okrivljeni za sebe kaže da je osuđivan ili kažnjavan to znači da ta činjenica ide na njegovu štetu, što u krajnjoj liniji znači da će taj podatak uticati na izbor i visinu sankcije. Tako je Zakonom o prekršajima propisano u delu koji se odnosi na odmeravanje kazne: kazna za prekršaje odmerava se u granicama koje su za taj prekršaj propisane, a pri tome se uzimaju u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili manja, a naročito: težina i posledice prekršaja, okolnosti pod kojima je prekršaj učinjen, stepen odgovornosti učinioaca, ranija osuđivanost, lične prilike učinioaca i držanje učinioaca posle učinjenog prekršaja. Ne može se uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost ranije izrečena prekršajna sankcija učinioacu ako je od dana pravnosnažnosti odluke do dana donošenja nove proteklo više od četiri godine. Pri odmeravanju visine novčane kazne uzeće se u obzir i imovno stanje učinioaca.³¹ Dakle, vidimo da je Zakon eksplicitan te osuđivanost ili kažnjivost utiče na odmeravanje kazne.³² Mišljenja smo da osuđivanost ili kažnjivost, osim što utiče na odmeravanje kazne, utiče, kako je propisano ZOP-om, uopšte na izbor

³⁰ Reč je o terminologiji: tako se okrivljeni za krivično delo može osuditi, dok se okrivljeni u prekršajnom postupku može kazniti. Međutim, Zakon o prekršajima na pojedinim mestima govori da se lice osuđuju za prekršaj. O osnovnim novinama Zakona o prekršajima vidi: Aleksandar Martinović, U susret početku primene novog Zakona o prekršajima, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 1/2014, 189–207; Ivan Milić, Novi Zakon o prekršajima i stari problemi sa zaštitnom merom obaveznog lečenja zavisnika od alkohola i psihoaktivnih supstanci, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 1/2014, 263–273.

³¹ Čl. 42. Zakona o prekršajima.

³² Prekršajni zakon Republike Hrvatske propisuje: Kad se prvi put ispituje okrivljeni će se upozoriti da nije dužan izneti svoju odbranu niti odgovarati na pitanja, što će se uneti u zapisnik. Vidi: čl. 171. Prekršajnog zakona Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 107/07, 39/13 I 157/13, tekst Zakona dostupan na: <http://www.poslovni-savjetnik.com/propisi/prekršaji/prekršajni-zakon-urednicki-procisceni-tekst-nn-br-1072007-i-392013>. na dan 23. 12. 2014. Takođe, o pravu okrivljenog lica da uskrati iskaz u prekršajnom postupku vidi kod: Miranda Gulišija, Pravo okrivljenika da uskrati iskaz u prekršajnom postupku, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, (Zagreb), vol. 15, broj 1/2008, 87–105.

Zakon o prekršajima Republike Crne Gore ne sadrži odredbe kojima se okrivljeno lice u prekršajnom postupku obavezuje da odgovara na pojedina pitanja. Naime, Zakon o prekršajima ne sadrži odredbe koje se tiču naše problematike, veće se poziva na shodnu primenu Zakonika o krivičnom postupku Republike Crne Gore, vidi: čl. 98. st. 3. Zakona o prekršajima Republike Crne Gore, tekst Zakona dostupan na <http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%>

sankcije. Tako da li će se izreći kazna zatvora, novčana kazna, kazna rada u javnom interesu, opomena, oslobođenje od kazne ili zaštitne mere, takođe zavisi od ovih podataka.

Sa druge strane postavlja se pitanje kako se može utvrditi identitet i kako doći do ostalih podataka iz čl. 200. st. 5. ukoliko okrivljeni ne želi da dâ odgovor ili daje netačne odgovore. Pre nego što odgovorimo na ovo pitanje, važno je reći da i ako okrivljeni saopšti sve podatke, neophodno je da se ti podaci provere od starne suda. Dakle, i ako okrivljeni odgovori na sva pitanja, ukoliko želimo da donesemo „pravu odluku”, sud sve „izjave” okrivljenog mora da proveri na odgovarajući način. Odgovor na naše pitanje koje smo postavili, kako će sud utvrditi identitet i ostale podatke, jeste da to sud može da utvrdi na način na koji je to radio i pre 1. marta 2014. godine, dok nije postojala obaveza, po tada važećem Zakonu o prekršajima, davanja podataka. S tim u vezi, Zakon sadrži i posebne odredbe koje se tiču prekršajnog postupka ukoliko ne može da se utvrdi identitet, prebivalište ili boravište okrivljenog, te se u tim slučajevima okrivljeni može sudskom naredbom zadržati.³³

4. POŠTOVANJE LIČNOSTI OKRIVLJENOG

Okrivljeno lice kao subjekt u prekršajnom postupku ima i određena prava koja su mu garantovana Ustavom,³⁴ zakonima i međunarodnim aktima. Jedno od osnovnih prava okrivljenog jeste i pravo na poštovanje njegove ličnosti. Tako, Zakon o prekršajima propisuje da se okrivljeni saslušava uz puno poštovanje njegove ličnosti.³⁵ Dalje, prema okrivljenom se ne smeju upotrebiti sila, pretnja, obmana, obećanje, iznuda, iznurivanje ili druga slična sredstva da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja ili nekog drugog činjenja koje bi se protiv njega moglo upotrebiti kao dokaz.³⁶ Sada vidimo da Zakon zabranjuje

7B04562DA3-C0B9-4853-9DA9-8C9B8FC4CDF8%7D, na dan: 23. 12. 2014. Vidi i: Drago Radulović, Komentar Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, Podgorica, 2009, 142–144.

³³ Čl. 191. Zakona o prekršajima. Takođe, propisane su i druge odredbe koje se mogu primeniti ukoliko se identitet „učinioca” prekršaja ne može utvrditi, s tim da se te odredbe više tiču slučaja kada je izdaje prekršajni nalog, odnosno kada se preduzimaju pojedine radnje od strane ovlašćenih policijskih službenika.

³⁴ Vidi kod: Ratko Marković, *Ustavno pravo i političke institucije*, Beograd, 2008, 463–466.

³⁵ Čl. 202. st. 1. Zakona o prekršajima.

³⁶ Čl. 202. st. 2. Zakona o prekršajima. Slično rešenje propisano je i čl. 9. Zakonika o krivičnom postupku: „Zabranjena je i kažnjiva svaka primena mučenja, nečovečnog i ponižavajućeg postupanja, sile, pretnje, prinude, obmane, medicinskih zahvata i drugih sredstava kojima se utiče na slobodu volje ili iznuda priznanje ili kakva druga izjava ili radnja od okrivljenog ili drugog učesnika u postupku.”

bilo kakav oblik „prinude” u najširem smislu prema okrivljenom da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja ili nekog drugog činjenja koje bi se protiv njega moglo upotrebiti kao dokaz. S tim u vezi, sada se postavlja pitanje odnosa ovog člana i člana koji se tiče obaveze okrivljenog da daje podatke o sebi. Dakle, da li se ova zabrana „prinude” odnosi samo na okolnosti učinjenog prekršaja ili i na okolnosti koje se tiču svih izjava okrivljenog, pa tako i na podatke iz čl. 200. st. 5. Zakona o prekršajima? Možemo doći do dva rešenja koja su diametralno suprotna. Prvo rešenje bi bilo da se poštovanje ličnosti okrivljenog odnosi samo na njegovo saslušanje u vezi sa prekršajem za koji se tereti, tj. da se čl. 202. ne odnosi na deo koji se tiče dela saslušanja okrivljenog u delu davanja podataka iz čl. 200. st. 5. Dakle, ako se prihvati ovakvo tumačenje, saslušanje okrivljenog se deli na dva dela, gde se u prvom delu ne poštuje ličnost okrivljenog, dok se u drugom delu poštuje ličnost okrivljenog.³⁷ Prema drugom tumačenju, ličnost okrivljenog se poštuje ne samo prilikom njegovog saslušanja, već u toku celokupnog prekršajnog postupka. Mi svakako smatramo da je ovo drugo tumačenje jedino legitimno, ali se bojimo da se s obzirom na ovakvo uređenje čl. 200. st. 5. ne može doći do takvog rešenja.

ZAKLJUČAK

Okrivljena lica u „kaznenim postupcima” imaju određena prava i dužnosti. Prava okrivljenih lica su evoluirala kroz istoriju sa tendencijom garantovanja sve većih „pogodnosti” u kaznenim postupcima.

Sa druge strane, prema sadašnjem rešenju Zakona o prekršajima okrivljenom se njegovo ranije pravo sada ograničava. U radu smo videli da je jedno od osnovnih novina Zakona o prekršajima propisivanje dužnosti okrivljenog da daje podatke o sebi, u širem smislu da daje podatke koji se ne odnose na prekršaj za koji se tereti, ali su to svakako podaci koji idu na štetu okrivljenog. Sada ne možemo reći da jedno od osnovnih prava okrivljenog lica „da ne mora ništa da izjavi” postoji u našem „kaznenom postupku”. Pretpostavljamo da je ovakvo zakonsko rešenje propisano u cilju efikasnosti i ekonomičnosti prekršajnog postupka. Tako se došlo do zaključka da je mnogo ekonomičnije i efikasnije ukoliko se okrivljeni obaveže da daje podatke o sebi, nego ako je utvrđivanje tih podataka u obavezi suda. Mi smatramo da i ako okrivljeni odluči da daje podatke o sebi da i dalje postoji obaveza suda da **proveri dobijene podatke**. Sa druge strane, ukoliko okrivljeni dâ nepotpune ili netačne podatke sud ga može novčano kazniti i to novčanom kaznom do 50.000 dinara.

³⁷ Ako jezički tumačimo odredbe čl. 200. i čl. 202. dolazimo do takvog rešenja.

Zakon sadrži odredbe o poštovanju ličnosti okrivljenog lica. Tako propisuje da „prema okrivljenom se ne smeju upotrebljavati sila, pretnja, obmana, obećanje, iznuda, iznurivanje ili druga slična sredstva da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja ili nekog drugog činjenja koje bi se protiv njega moglo upotrebiti kao dokaz”. Tako da nam nije jasno kako istovremeno može da se poštuje ličnost i da se okrivljenom „preti” da će biti kažnjen ukoliko da netačne ili nepotpune podatke o sebi. Iako će ovakvo zakonsko rešenje, možda, dovesti do ubrzanja prekršajnog postupka, smatramo da ono nije legitimno. Smatramo da se u cilju efikasnijeg prekršajnog postupka zaboravilo na prava okrivljenog lica, te se na njega vrši prinuda da daje podatke koje idu i na njegovu štetu. Pri tom se zaboravilo i na odredbe Ustava Republike Srbije kojima se garantuju prava svakom okrivljenom. Smatramo da ovu novinu u Zakonu o prekršajima treba izmeniti i vratiti se na prethodno zakonsko rešenje.

LITERATURA I IZVORI

Gavella, Nikola; Josipović, Tatjana; Belaj, Vlado; Gliha, Igor; Stipković, Zlatan: *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1998.

DUTY OF A DEFENDANT TO PLEAD TO HIS DETRIMENT

Ivan Milić

Teaching assistant at the Faculty of Law in Novi Sad

Summary

The laws governing criminal proceedings, economic offences and misdemeanor proceedings stipulate certain rights and duties of a defendant. A new Misdemeanor Law of the Republic of Serbia, which is applicable as of March 1 2014, has limited one of the defendant's rights. One of the fundamental defendant's rights in "penal proceedings", right to remain silent, i.e. not to say anything to his detriment, is now limited by the Misdemeanor Law. More precisely, the Law imposes a duty of a defendant to plead to his detriment. This article points to the illegitimacy of this duty by envisaging that this stipulation jeopardizes one of the basic defendant's rights. The article, furthermore, indicates the consequences that may occur for a defendant who is rejecting to reply or is giving incorrect information during questioning, governed in Article 200 paragraph 5 of the Misdemeanor Law.

Key words: defendant, right, duty, restriction, sanction

Dr sc. Jakob Nakić, znanstveni suradnik, iz Rijeke
Bruno Ružička, gruntovničar, iz Zagreba

KAUCIONA HIPOTEKA* **(uz primjer iz sudske prakse)**

1. UVOD

Prije nego se osvrnemo na konkretan postupak suda smatramo potrebnim navesti i nekoliko crtica iz povijesti zemljišnih knjiga, jer će one umnogome doprinijeti, lakšem snalaženju i razumijevanju postupka, samih upisa i prava koja se stječu upisima, a poglavito unutar instituta založnoga prava. Raspadom velikih posjeda, daleko u prošlosti, jačao je svekoliki promet nekretninama. Prometnost nekretninama postajala je sve kompliciranija, a množili su se i spорови oko međa. Dolazilo je i do poricanja sklopljenih pravnih poslova i neispunjavanje preuzetih obveza. Takvi odnosi tražili su sigurnost i jamstvo u prometu nekretninama. Sigurnost se nastojala postići raznim sredstvima. Nastojalo se točno opisati posjed i međe, sastavljale su se pisane isprave, pozivani su svjedoci, uzimale su se prisege i uzimali jamci. Već u rimsko doba bili su poznati sastavljači raznih isprava i podnesaka tzv. *tabelliones*, koji se mogu smatrati pretečom današnjih javnih bilježnika. Pisano očitovanje bilo je vezano za određene forme i riječi, izdavano je uz prisustvo svjedoka, a uručenje „cartule” izvršio je notar. Kod ovoga sudskog čina bila je bitna sama predaja isprava, jer je ona zapravo zasnivala prijenos vlasništva. Prijenos uz tradiciju i investituru bio je u uporabi od V–X stoljeća. Sklapanje pravnih poslova pred javnošću tijekom vremena doživio je svoju preobrazbu, pa tako vidimo da već tijekom

* Rad primljen 3. 2. 2015. godine.

Tekst je objavljen u izvornom obliku, bez lektorskih intervencija redakcije Glasnika AKV.

XIII stoljeća u pojedinim gradovima postoje stalno određene osobe, pouzdanci, pred kojima su se morali sklapati pravni poslovi, a da bi imali potpunu pravnu snagu. Vremenom se broj pouzdanika prisutnih kod sklapanja pravnih poslova smanjivao, pa je bila dostatna i prisutnost dvojice, a kasnije i samo jednoga pouzdanika. Prijenos se obavljao pred biskupima, opatima, pa tako i pred zagrebačkim kaptolom. Konačno je uveden običaj sklapanja pogodbi pred sudom. Ovako sklopljene pogodbe uživale su određene prednosti. Stečnik, koji je pogodbu sklopio pred sudom, pa onda nekretnine držao u posjedu godinu i jedan dan uživao je punu zaštitu jer se pogodba više nije mogla razvrgnuti. U nekim gradovima mogla se tražiti ovrha na založenim nekretninama za dospjelu tražbinu i bez prethodnog utuženja, ako je založna pogodba bila sklopljena pred sudom. Korisnost upisivanja prijenosa i tereta u posebne gradske i sudske knjige pokazala se svrhovitom, pa tako već u Praškom statutarnom pravu (iz XIV stoljeća) u čl.109. nalazimo odredbu da svaki posjednik isprave providene gradskim ili sudskim pečatom mora ispravu, kojom se osigurava daća na kuću ili dvorno mjesto, u roku od godine dana od donošenja ove odredbe dati upisati u gradski registar, jer u protivnom isprava gubi pravnu snagu. Gradske knjige ipak, nisu imale istu svrhu kao zemljišne knjige, jer se u njih nisu upisivale promjene vlasništva i tereti. Prve zemljišne knjige susrećemo već u XIII stoljeću u češkim zemljama, gdje je uveden princip da se stvarna prava, a poglavito vlasništvo na nekretninama može stjecati samo upisom u posebne samo u tu svrhu određene knjige. Ove knjige smatramo prvom pravom gruntovnicom, a poznate su pod nazivom „zemaljske daske” (*zemske desky*), *tabulae terrae*, radi važnosti nazvane i „dragocjenost zemlje” (*klenot zeme*). Naziv ove institucije „*zemske desky*” potječe otuda što su se posjedi prvobitno upisivali na daskama iz omorikovine, a kasnije na pergamentu. Najstarije poznate isprave potječu iz 1287., 1303, 1309. god. Zemaljske daske su bile javne. Svako je imao pravo tražiti uvid i razjašnjenja njihovog sadržaja. Svi pravni poslovi vezani za nekretnine morali su se upisati u knjige, jer im se u protivnom nije priznavala valjanost. Nitko se nije mogao ispričati nepoznavanjem provedenih upisa. Upisano se smatralo nepobitnom istinom. Upis se mogao pobijati tužbom u roku od tri (3) godine i 18 tjedana. Dakle, postoje već načela javnosti i pouzdanja. Upisi se obavljaju uz izričito navođenje zemljišta na koje se odnose (načelo specijaliteta), naznačenjem pravnoga posla, vremenskim redosljedom i to na osnovu usmenog očitovanja stranaka učinjenog pred skupljenim saborom, kasnije pred članovima zemaljske daske, uz prethodnu prosudbu prava dispozicije i naslova za stjecanje, ako su se mogli dopustiti prema postojećem gruntovnom stanju (načelo legaliteta). Kako je razvidno, prva gruntovnica bila je utemeljena na načelima, koja vrijede i za današnju, modernu gruntovnicu. I

danas Zakon o zemljišnim knjigama¹ propisuje za brisovnu tužbu rok od tri (3) godine, a isti se spominje i u članku 123. Zakona o osnovnim vlasničkopравnim odnosima.² Ako slijedimo genezu toga roka, možemo vidjeti da je uvijek preuzet iz jednoga ranijega propisa, njegovu pravu bitnost i izvorište naći ćemo tek u „*Majestas Carolina*” (točnije: *Codex carolinus*) Kodeks za češku, koji je 7. 4. 1348. izdao car Karlo IV za čijega je vladanja Češka kulturno uznapredovala i proširila svoje granice. U ovom kodeksu sabrane su u 127 rubrika (članaka) odredbe o podjeli nekretnina koje su spadale u kraljevo vlasništvo. Prema kodeksu, onaj koji je smatrao, da ima jače pravo na neke nekretnine, morao je svoj zahtjev najaviti kod vrhovnoga suda u neproduživom roku od 3 godine i 18 tjedana iza objavljena prijenosa (u zemljišnim knjigama) i zahtijevati kod zemaljskoga bilježnika da njegov zahtjev zabilježi uz odnosni upis prijenosa. Navedeni rok je bio općeniti rok za zastaru. Trajanje toga roka tumači se na način, što pobijatelj mora imati priliku da šest puta pokrene postupak, a najviši sud se sastajao svake godine dva puta, dakle u tri godine šest puta. Za ostatak od 18 tjedana uzimalo se, da se za svaku važniju stvar imalo stranke tri puta pozvati, svaki puta uz rok od 6 tjedana. Zanimljivo je da se ovaj rok održao do danas. Prema članku 38. stavak 2. i 3. ZZK trogodišnji zaostaci kamata, koje vjerovniku pripadaju na temelju ugovora ili zakona imaju isti prvenstveni red kao i glavica Trogodišnji zaostali zahtjevi godišnjih renta, doprinosa za uzdržavanje i drugih periodičnih plaćanja imaju isti prvenstveni red kao i samo upisano pravo iz kojega ti zahtjevi proizlaze.³

Po starijem pravu razvilo se založno pravo u dva smjera. Njemačko pravo poznavalo je zalog na način, da se založeni predmet (pokretnine i nekretnine) predao u posjed vjerovniku. Rimsko pravo poznavalo je naprotiv založnu pogodbu i bez predaje založenoga objekta, poznavalo je, pače, i generalnu hipoteku, koja je teretila cijelu pokretnu i nepokretnu imovinu sadašnju i buduću itd. Iz oba sustava razvilo založno pravo u smjeru da se založene pokretnine predaju u posjed, a nekretnine ne. Tragove njemačkoga založnoga prava nalazimo i danas u našim zemljišnim knjigama, posebno na područjima na kojima su se do 1853. god. primjenjivali ugarski propisi (primjerice: Varaždin, Čakovec itd. i jedan dio zagrebačkoga područja, koji je u prošlosti bio u nadležnosti varaždinskoga suda). Tako u starim upisima piše; uknjižuje se pravo vlasništva za korist: Antić Antuna, posjednik zaloga i Pavić Pavla, vlasnika zaloga, ili drukčije; Antić Antun, zalogodržac i Pavić Pavao, zalogodavac. Carskim patentom od 29. studenoga 1852. takve pogodbe „ne imaju pravne valjanosti, ako budu

¹ *Narodne novine*, br. 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13 – dalje ZZK.

² *Službeni list SFRJ*, br. 6/80, 36/90 i *Narodne novine*, br. 53/91, 91/96.

³ Zato se ta prava mogu brisati tek po isteku 3 (tri) godine od dana smrti nositelja tih prava.

sklopljene poslije krijeposti obćega građanskoga zakonika”. Ovršni zakon⁴ radi bolje i djelotvornije zaštite vjerovnika uvodi u naš pravni sustav novi institut osiguranja prijenosom vlasništva i prijenosom prava, koji je sastavni dio pravnih sustava nekih zapadnih zemljama pa nas i time svrstava u kontinentalnoeuropski pravni krug.

Možda je zanimljivo napomenuti o postanku hipoteka u Pruskoj i „*Allgemeine Edikt vom 20. September 1704.*”⁵ (Opći edikt) o kojem C. F. Kocha⁶ u „*Allgemeine Hypotheken-Ordnung*”, Berlin, Guttentag, 1856., navodi kako je povod za donošenje ovog edikta bila nestašica novca koji je trebao za pokriće ogromnih troškova rata, pa je rečeno da hipoteka ne vrijedi ako nije upisana u javnu knjigu, a za upis hipoteke bila je propisana pristojba od 2%⁷ od vrijednosti tražbine. Pristojba se trebala plaćati kako za prijenos nekretnina, tako i za uknjižbu zaloga. Međutim, primjena ove odredbe odgođena je do 1750. god. i to uz obrazloženje da će odbijati strana ulaganja i promet nekretninama.

2. ŠTO JE KAUCIONA HIPOTEKA?⁸

Kaucija je jamstvo u gotovom novcu, vrijednosnim papirima ili puštenjem prava uknjižbe na imovinu da će se neka prihvaćena obveza ispuniti; služi i kao nadoknada za eventualnu štetu; jamčevina, polog. U svakodnevnom životu susrećemo se sa kaucijom kada, primjerice, želimo u dućanu kupiti pivo, a nemamo bocu, već damo neki novčani iznos, koji trgovac zatraži, kao jamstvo da ćemo bocu kasnije vratiti. Ukoliko ne dođe do povrata boce, trgovac će zadržati položeni iznos.

U novije vrijeme, kaucija dolazi sve više u uporabu, posebno kod uvjetnih puštanja okrivljenih osoba iz pritvora, s tim da se kao jamstvo daju nekretnine tj. iznos jamčevine osigurava se hipotekom na nekretninama.⁹

⁴ *Narodne novine*, br. 57/96.

⁵ Vidi na <http://books.google.hr/books?id=dyRGAAAcAAJ&pg=PA691&lpg=PA691&dq=20.+IX+1704.+lagerbucher&source=bl&ots=JnNbSfLbn&sig=SPzSfzraPbeiwPwVaJRh3pk3Wdk&hl=hr&sa=X&ei=JmwXVICTDoTIyAOZvoGIAg&ved=0CB0Q6AEwAA#v=onepage&q=20.%20IX%201704.%20lagerbucher&f=false>

⁶ Ravatelj Kneževinskog suda kneževine Neisse (*Fürstenthumgericht zu Neisse*) Neisse, bivši njemački grad u Gornjoj Šleskoj, od 1945 Nysa, Poljska.

⁷ Ovo je zanimljivo jer se zadržalo u istom obliku do današnjih dana u odnosu na hipoteke.

⁸ Vidjeti antologijski rad **Vladimir Grossmann**, Kreditna in kavcijska hipoteka, Slovenski pravnik, Ljubljana, br. 5.- 6/36, str. 97. – 112., br. 7. – 8/36, str. 181. – 195., br. 9. – 10/36, str. 209. – 225., br. 11. – 12/36, str. 271. – 289., br. 1. – 2/37, str. 23. – 36. Za pravo Republike Slovenije vidi **Matjaž Tratnik**, Različne vrste hipotek v slovenskem pravu, Pravni letopis, Ljubljana, 2008., str. 11. – 23.

⁹ Vidi Zakon o kaznenom postupku, članak 102. (*Narodne novine*, br. 76/09, 143/12) i članak 103. (*Narodne novine*, br. 145/13).

Vidimo da se hipotekom na nekretninama mogu osigurati i buduće (možebitne tražbine), koje mogu nastati korištenjem kredita, naknade štete, jamstva, preuzetog posloводства. U svim ovim slučajevima iznos kaucije mora biti brojčano točno određen najvišim iznosom do kojeg se jamči.

Založno pravo na nekretnini kojim se osigurava buduća tražbina koja bi mogla nastati iz odobrenog kredita naziva se kreditna hipoteka,¹⁰ dok se buduća tražbina koja bi mogla nastati iz preuzetog posloводства, s naslova jamstva ili naknade štete naziva kauciona hipoteka.¹¹

Sadržajno ista pravila o određenosti buduće tražbine koja se osigurava založnim pravom na nekretnini sadrži i Ovršni zakon u odredbama o dobrovoljnom sudskom ili javnobilježničkom založnom pravu.¹² Premda određuje da buduća tražbina mora biti „odrediva”, buduća tražbina će biti odrediva ako je naznačen okvirni iznos buduće tražbine koja se osigurava s obzirom na određeni pravni odnos ili više pravnih odnosa između stranaka, te ako su vjerovnik ili treća osoba ovlašteni naknadno odrediti visinu tražbine između stranaka, te ako su vjerovnik ili treća osoba ovlašteni naknadno odrediti visinu tražbine nastale do tog okvirnog odnosa i vrijeme njezine dospelosti.¹³ Iz navedene formulacije proistječe da se i u odredbama OZ-a zahtijeva da mora biti određen najviši (okvirni) iznos tražbine, pravni temelj iz kojeg ona može proizaći, ali s nadopunom da stranke u sporazumu moraju izričito ugovoriti tko je ovlašten odrediti visinu i dospjeće tražbine.

Prema tome:

- hipotekarna osiguranja budućih potraživanja (kredit, kauciona hipoteka i dr.), koja će tek biti novčano izražena, osiguravaju se naznakom (brojčano) najvišeg iznosa jamčenja. U ovaj iznos uračunata je kamata kao i možebitni troškovi. Uknjižba pripadaka (kamate, troškovi utjerivanja i sl.) preko najvišeg iznosa nije dopuštena (članak 36. stavak 4. ZZK i članak 301. stavak 2. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹⁴),
- kod kaucionih i kreditnih hipoteka naznačeni iznos hipoteke predstavlja maksimum iznosa osiguranja, a stvarni iznos za koji jamči hipoteka ovisi o realizaciji,¹⁵

¹⁰ Milan Potkonjak, *Hipotekarni kredit i drugi instrumenti naplate kredita*, Banka, br. 4/92, Zagreb, str. 66–68., Nikola Gavella, *Založno pravo*, Pravni fakultet, Zagreb, 1992., str. 51.

¹¹ **Gavella**, op. cit., str. 62. i 63.

¹² Članak 261–272. Ovršnog zakona, *Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 – dalje: OZ.

¹³ Članak 263.a stavak 22. OZ.

¹⁴ *Narodne novine*, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 90/10, 143/12 dalje: ZVDSP.

¹⁵ Vidi članak 1021. Zakona o obveznim odnosima, *Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11 – dalje: ZOO.

- kaucionom hipotekom može biti opterećeno i više nekretnina, pa takvu hipoteku nazivamo zajednička ili simultana hipoteka. Ovom hipotekom može se opteretiti više nekretnina kod istog suda ili više nekretnina kod više sudova s tim da se jedan od uložaka mora označiti kao glavni, a svi ostali su sporedni,
- kauciona hipoteka postoji onda kada se hipoteka zasniva i upisuje u zemljišne knjige za potraživanje koje može, ali i ne mora nastati, a kreditna hipoteka se upisuje u zemljišne knjige za osiguranje cijelog potraživanja koje je banka odobrila vlasniku nekretnina u vidu kredita, iako svi iznosi odobrenog kredita još nisu iskorišteni,
- razlika između obične i ove (kreditne i kaucione) hipoteke je u tome što se kod obične hipoteke osigurava samo jedno potraživanje, a kod kreditne hipoteke je osiguran cijeli skup, cijeli niz budućih još ne opstojecih tražbina. Takva hipoteka trenutkom upisa ne stvara samo prvenstveni red za navedenu tražbinu, već i samo založno pravo do najvišeg iznosa, koji je upisan.

Nije dopušteno da se kreditna ili kauciona hipoteka pretvaraju u drugu hipoteku, odnosno da se one upotrebljavaju za osiguranje drugih tražbina, koje ne izviru iz istog pravnog naslova. Svako založno pravo mora imati svoju valjanu uzročnost, odnosno pravni naslov.

3. IZ UGOVORA I TUŽBE

Ugovor, iz kojega je nastao prijemor, stranke su zaključile kao ugovor o izvođenju građevinskih radova.

Člankom 5. stranke su ugovorile:

„U svrhu osiguranja potraživanja izvođača, koje čini ukupna vrijednost isporučenih radova, naručitelj se obvezuje dati osiguranje izvođaču zasnivanjem založnog prava na nekretnini čija vrijednost odgovara visini ugovorenih radova.¹⁶

Založno pravo zasnovati će se posebnim sporazumom, neposredno nakon, zaključenja ovog ugovora.“

Kako je bio postavljen tužbeni zahtjev vidi u točki 4.1.

¹⁶ Člankom 1. ugovorena je sveukupna vrijednost radova u iznosu od 1.096.034,30 kn.

4. PRVOSTUPNI PRAVORIJEK

Presudom Općinskog suda u Rijeci¹⁷ tužitelj je odbijen s tužbenim zahtjevom.

4.1. Izreka

„1. Odbija se tužbeni zahtjev koji glasi:

‘Tuženik D. d.o.o. iz R, OIB: , je dužan trpjeti upis založnog prava – hipoteke u iznosu od 1.096.034,30 kn na nekretnini k. č. br. --- upisane u z. k. ul. k. o. , u korist tužitelja AG d.o.o. iz K, OIB: .

Nalaže se Općinskom sudu u Rijeci zemljišnoknjižni odjel upis založnog prava – hipoteke na nekretnini k.č.br: upisane u z.k.ul. k.o. u vlasništvu tuženika D. d.o.o. iz R., OIB: za iznos od 1.096.034,92 kn za korist tužitelja AG d.o.o. iz K, OIB: . ‘

2. Nalaže se tužitelju da isplati tuženiku parnični trošak u iznosu od 52.550,00 kn, sve u roku od 15 dana i pod prijetnjom ovrhe. ‘

4.2. Iz obrazloženja

„Po stavu sud, ovaj pravni odnos stranaka, treba promatrati kroz primjenu odredbe čl. 311./1 Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravim (ZV), kojom odredbom je propisano, da se prisilno sudsko založno pravo osniva na temelju odluke suda donesene u postupku prisilnog osiguranja tražbine, te da zakonske odredbe koje uređuju sudski postupak osiguranja novčane tražbine, određuju pretpostavke pod kojim sud može odlučiti da se osnuje prisilno založno pravo, a stavkom 2. cit. članka propisano je, da se na temelju odluke iz st. 1. cit. članka osniva prisilno sudsko založno pravo na način, koji određuju zakonske odredbe o ovrsi i prisilnom osiguranju, a pretpostavke za određivanje osiguranja prisilnim zasnivanjem založnog prava na nekretnini propisane su odredbom čl. 258. Ovršnog zakona, kojom odredbom je propisano, da se založno pravo osniva temeljem ovršne isprave. Odredbom čl. 21. st. 1. Ovršnog zakona propisano je, da je ovršna isprava između ostalog i ovršna sudska odluka, a odredbom čl. 23. st. 2. Ovršnog zakona, propisano je, da sudska odluka kojom je naloženo ispunjenje tražbine na neko trpljenje ili propuštanje ovršna je, ako je postala pravomoćna. Stoga, kroz primjenu naprijed citiranih zakonskih odredbi, da bi tužitelj mogao zahtijevati osiguranje svoje novčane tražbine za-

¹⁷ P-138/12, od 27. rujna 2007. – neobjavljena.

snivanjem založnog prava na nekretnini tuženika, mora raspolagati ovršnom ispravom, te iz istih odredbi proizlazi, da tužitelj nije ovlašten u parničnom postupku tužbenim zahtjevom, zahtijevati određivanje uknjižbe prisilnog zasnivanja založnog prava na nekretnini tuženika radi osiguranja neke svoje novčane tražbine, osim isključivo u ovršnom postupku.

Odredbom čl. 307. st. 6. ZV-a, propisano je, da bi Ugovor u ¹⁸ davanju u zalog nekretnine (Ugovor o hipoteci) mogao biti valjan, mora biti sačinjen u pisanom obliku, pa kroz primjenu cit. zakonske odredbe, sud utvrđuje, da bi tužitelj za uknjižbu hipoteke, morao prethodno ishodovati valjan pravni osnov, dok iz predmetnog Ugovora o izvođenju građevinskih radova ne proizlazi, da bi istim Ugovorom, stranke regulirale ovaj pravni odnos, stranke se čl. 5. cit. Ugovora regulirale, da će založno pravo zasnivati posebnim sporazumom, nakon zaključenja Ugovora o izvođenju građevinskih radova.“

4.3. Komentar odluke

U tužbi i ugovoru navedeno je: „U svrhu osiguranja potraživanja izvođača, koje čini ukupna vrijednost isporučenih radova, naručitelj se obvezuje dati osiguranje izvođaču zasnivanjem založnog prava na nekretnini čija vrijednost odgovara visini ugovorenih radova.¹⁹

Založno pravo zasnovati će se posebnim sporazumom, neposredno nakon, zaključenja ovog ugovora.“

Nesumnjivo, ovdje se radi o preliminarnom ugovoru kojim je uređeno da će se založno pravo na nekretninama tuženika osnovati posebnim sporazumom, neposredno nakon zaključenja tog ugovora. Očito da do pisanog sporazuma nije došlo, pa je tužitelj ustao tužbom kako bi ishodio presudu, koja bi onda zamijenila „posebni sporazum“. Ali u tužbenom zahtjevu ne ističe se traženje na sklapanje sporazuma, jer tuženik to izbjegava, te nalog da se u određenom roku nalaže tuženiku sklapanje tog sporazuma, koji se u protivnom zamijeniti presuda.

Tužitelj je propustio postaviti takav tužbeni zahtjev, već je zatražio da sud utvrdi da je tuženik dužan trpjeti upis založnog prava, s tim da se takav upis naloži zemljišnoknjižnom odjelu.

Razmatrajući tužbene navode sud pogrešno utvrđuje da se ovdje radi o tražbini, naime iz ugovoru o izvođenju građevinskih radova jasno proizlazi da se izvođač, ovdje tužitelj, želi osigurati da će izvršeni radovi biti i plaćeni. To osiguranje želi ostvariti upisom hipoteke na nekretninama naručitelja radova, ovdje tuženika. Dakle, radi se o budućoj tražbini (ako nastane i u kojem izno-

¹⁸ Radi se o očitoj pogrešci u pisanju pa bi umjesto slova „u“ trebalo stajati slovo „o“.

¹⁹ Člankom 1. ugovorena je sveukupna vrijednost radova u iznosu od 1.096.034,30 kn.

su), a koja se osigurava kaucionom hipotekom. Prema tome ovdje nema niti ovrhe, jer ne postoji niti tražbina, pa se u ovom predmetu niti ne može pozivati na odredbe Ovršnog zakona.

Ispravno je utvrđenje suda da za upis hipoteke mora postojati pisana validna isprava, koje u ovom slučaju nema. Isto tako ispravan je i zaključak da se upis (prisilni) hipoteke ima provesti u ovršnom postupku.

Ali, u ovom slučaju niti postoji tražbina, a niti validna isprava, a niti se radi o hipoteci kojom se osigurava postojeća tražbina.

Ovdje se radi o kaucionoju hipoteci, dakle o hipoteci kojom se osiguravaju buduće tražbine, do koje/ih može, a i ne mora doći, pa samim tim nema mjesta primjeni odredbi Ovršnog zakona.

Tužbu je valjalo odbiti, ali iz sasvim drugih razloga s obzirom na postavljeni tužbeni zahtjev. Neprijeporno je da su stranke ugovorile da će posebnim sporazumom zasnovati kaucionu hipoteku. Međutim, tuženik je odbijao pozive tužitelja na zaključenje takovog sporazuma, poradi toga tužitelj je od suda trebao tražiti pravorijek, koji bi mogao glasiti:

„Nalaže se tuženiku XX da u roku od 15 dana zaključi s tužiteljem YY sporazum o zasnivanju kaucione hipoteke na nekretnini označenoj kao k.č.111/I upisane u z.k.ul.12345 k.o. Stribor, do najvišeg iznosa od 1.096.034,30 kn, jer će u protivnom takav sporazum zamijeniti ova presuda.“

5. DRUGOSTUPNI PRAVORIJEK

5.1. Izreka

Županijski sud u Rijeci ²⁰ svojom presudom, odlučio je:

„Odbijaju se žalbe tužitelja kao neosnovane i p o t v r đ u j e presuda Općinskog suda u Rijeci poslovni broj P-138/12 od 27. rujna 2012. godine.“

5.2.1. Iz obrazloženja

Drugostupni sud ovako obrazlaže svoju odluku:

„Naime, ugovor o hipoteci (hipotekarni ugovor) je ugovor kojim se obvezuje dužnik ili netko treći (zalagodavac) vjerovniku da će radi osiguranja određene vjerovnikove tražbine hipotekom na svojoj nekretnini dopustiti vjerovniku da svoje založno pravo (hipoteku) upiše u zemljišnu knjigu kao teret te nekretnine, a druga se ugovorna strana (vjerovnik) obvezuje da će čim prestane nje-

²⁰ Gž-2118/13, od 02. travnja 2014. – neobjavljeno.

zina tražbina osigurana tom hipotekom učiniti što je s njegove strane potrebno da bi se izbrisala hipoteka iz zemljišne knjige. S obzirom na citiranu zakonsku odredbu bitni sastojak svakog ugovora o hipoteci jest obvezivanje dužnika da dopusti upis stjecateljevog založnog prava u zemljišnu knjigu, pisani oblik traži se za valjanost takvog ugovora, a isti će se ispunjavati upisom i to uknjižbom založnog prava u zemljišnu knjigu.

U konkretnom slučaju s obzirom na prilježću dokumentaciju proizlazi da je između stranaka zaključen Ugovor o izvođenju građevinskih radova dana 10. studenog 2009. godine da se je u čl. 1. tužitelj obvezao za tuženika izvesti radove – zemljane radove, za rekonstrukciju nerazvrstane ceste i dijela državne ceste D 304 na nekretninama iz čl. 1. ugovora za cijenu od 1.096.034,92 kn bez PDV-a. Člankom 5. istog ugovora dogovoreno je da će u svrhu osiguranja potraživanja izvođača koje čini ukupna vrijednost isporučenih radova naručitelj dati osiguranje izvođaču zasnivanjem založnog prava na nekretnini čija vrijednost odgovara visini ugovorenih radova te je određeno da će se založno pravo zasnovati posebnim sporazumom, neposredno nakon zaključenja ovog ugovora. Prema Aneksu broj 3. od 31. svibnja 2011. godine proizlazi da je čl. 1. ugovoreno da iz razloga što je izvođač radova do 31. ožujka 2011. godine izvršio ukupno radova u vrijednosti 1.201.881,42 kn, što prelazi vrijednost kompenzacije za stan i garažu, izvođač će nastaviti sa radovima kada mu investitor po čl. 5. Ugovora da založno pravo na ugovorene nekretnine.“

5.2.2. Komentar odluke

Mada se kauciona hipoteka vrlo rijetko pojavljuje kao predmet sudskog spora pred sudovima to ne znači da joj sudovi ne trebaju posvetiti dužnu pažnju. Naime, nepoznavanje prava ne opravdava²¹ pa niti sudove (konkretnije suce).

Tako je odredbom članka 36. ZZK propisano:

„(1) Hipoteka se može upisati samo glede točno određene svote u novcu. Svota može biti određena i u skladu s pravilima o valutnoj ili indeksnoj klauzuli.

(2) Uz tražbinu za koju je ugovoreno da se plaćaju kamate upisuje se i kamatna stopa. Ako su ugovorene zakonske kamate, umjesto kamatne stope, upisat će se: zakonska kamata.

(3) Uz tražbinu za koju je ugovoreno plaćanje anuitetima, umjesto kamatne stope, upisat će se: anuitetna otplata.

²¹ *Ignorantia iuris nocet.*

(4) Ako se hipotekom osiguravaju tražbine koje bi mogle nastati iz odobrenoga kredita, preuzetoga posloводства, s naslova jamstva ili naknade štete ili druge tražbine koje bi tek imale nastati nakon nekoga vremena ili nakon ispunjenja nekoga uvjeta, u ispravi na temelju koje se dopušta upis dovoljno je odrediti najviši iznos glavnice koji mogu imati kredit ili odgovornost.“

Dakle, upravo stavak 4. regulira kaucionu hipoteku.

Naime drugostupni sud u svojoj odluci obrazlaže stav o hipotekarnom ugovoru kao da se radi o sadašnjoj (već postojećoj) a ne budućoj (ako) tražbini.

Dakle oba suda ispuštaju iz vida da se radi o hipoteci kojom se osigurava buduća moguća tražbina do nekog najvišeg iznosa.

Nije usamljen slučaj da se hipoteka na nekretninama smatra jednoznačnom i time se zanemaruje jedno od bitnih načela zemljišnoknjižnog prava, a to je načelo specijaliteta – određenosti.

Etimološko značenje riječi hipoteka (ὑποθήκη-hypotheca) je grčkog porijekla i predstavlja kovanicu riječi ὑπο „hypo” – ispod, pod, iθήκη „theke” – kutija, torba, depozit, prikupljanje depozita. Ta riječ dolazi od glagola „tithemi” – staviti, postaviti podložiti i riječi „theke“, a njihov zajednički smisao bi bio „staviti stvar pod nečiju vlast”.

6. „VRSTE” HIPOTEKA

Neki obveznopravni odnos može rezultirati založnim pravom na nekretninama ili pokretninama, svejedno. Ovdje se možemo osvrnuti na neke obvezne odnose uređene Zakonom o obveznim odnosima,²² koji su predmetom hipoteke.²³ Sadržaji ovih odnosa određuju i „vrstu” hipotekarnog upisa u zemljišne knjige.

6.1. Ugovor o zajmu

Ugovorom o zajmu obvezuje se zajmodavac predati zajmoprimcu određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenljivih stvari, a zajmoprimac se obvezuje vratiti mu poslije stanovitog vremena isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kakvoće. Na primljenim stvarima zajmoprimac stječe pravo vlasništva.²⁴

²² Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11 – dalje: ZOO.

²³ O predmetu hipoteke vidi kod **Nenad Tešić**, O predmetu založnog prava, Pravni život, br. 10/03, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 2003.

²⁴ Članak 499. ZOO

Zajmoprimac se može obvezati da uz glavnicu duguje i kamate. U trgovačkim ugovorima zajmoprimac duguje kamate iako nisu ugovorene.²⁵

Ova stipulacija jasno određuje definiciju zajma, a to je da zajmodavac odmah daje zajmoprimcu određeni iznos novca sa ili bez kamata, te odmah nastaje dužničko vjerovnički odnos, jer zajmoprimac odmah postaje vlasnikom primljenog iznosa.

To dalje znači da je zajmoprimac odmah u obvezi vratiti dobiveni iznos u ugovorenom roku, pa će se hipoteka uknjižiti uz naznaku dobivenog iznosa i ugovorenih (ako) kamata i to u brojčanom iznosu. Ovakvu hipoteku neki nazivaju i „obična hipoteka”.

Ne postoji apstraktna hipoteka, tj. hipoteka u kojoj iznos tražbine nije brojčano naznačen već je navedeno da se uz glavnicu imaju platiti i kamate koje će i ako biti promjenljive, a sve prema odluci banke. Nažalost takve apstraktne upise stalno susrećemo, što znači da načelo specijaliteta više ne postoji i, konačno, ne poštuje se niti zakonska odredba čl. 36. st. 1. ZZK i svjesno se radi protuzakonito.

6.2. Ugovor o kreditu

Ugovorom o kreditu banka se obvezuje korisniku kredita staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje banci plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno.²⁶ Ugovor o kreditu mora biti sklopljen u pisanom obliku. Ugovorom o kreditu utvrđuju se iznos te uvjeti davanja, korištenja i vraćanja kredita.²⁷

Ovakva zakonska stipulacija određuje da se kreditor obvezuje osigurati određeni novčani iznos (držati ga u pričuvi) korisniku kredita. Za ovu pričuvu korisnik kredita plaća određenu naknadu, a sredstva kredita troši prema svom nahođenju (namjenski ili ne namjenski) s tim da odnos dužnik–vjerovnik nastaje tek kada se iznos troši i u količini u kojoj je potrošen. Dakle korisniku kredita stavljen je određeni iznos novca na raspolaganje i to u najvišem iznosu koji može potrošiti. Prema tome iz kreditnog odnosa može nastati jedna ili više tražbina, sa ili bez ugovornih kamata. Upis hipoteke kod kredita upisuje se riječima: „*uknjižuje se pravo zaloga za kredit do najvišeg iznosa od*“. U tom najvišem iznosu sadržana je i kamata i možebitni troškovi ili jednostavno

²⁵ Članak 500. ZOO

²⁶ Članak 1021. ZOO

²⁷ Članak 1022. ZOO

s pripadajućim pravima – kratica spp – tako i nalazimo u nekim upisima u zemljišnim knjigama.

I kod ove hipoteke, koju nazivamo kreditna hipoteka, sudovi pored iznosa hipoteke upisuju i iznose kamata i kojekakve u sadašnjosti nepostojeće iznose, koji prema odluci banke mogu nastati kroz ugovoreno vrijeme trajanja hipoteke.

Sudovi i ovdje idu *contra legem*, točnije, protivno odredbi članka 36. stavak 4. ZZK i načelu specijaliteta (određenosti), što onda rezultira i nepovjerenjem u upisano i dokidanjem načela legaliteta, kao i načela potpunosti.

U svakodnevnom životu susrećemo se s kreditom. Malo tko nema kreditne kartice. Vlasnik kreditne kartice može kupovati robu, a izdavatelj kreditne kartice obvezuje se platiti kupljenu robu, s tim da je vlasnik kartice limitiran najvišim iznosom koji je odredio izdavatelj kartice. Vlasnik kartice dužan je izdavatelju kartice-kreditoru na kraju ugovornog razdoblja vratiti plaćeni iznos. Dakle, dužničko-vjeronički odnos nastaje tek kada smo nešto kupili i kreditor je to platio, međutim tog odnosa nema ukoliko u mjesec dana ništa nismo kupili, no i dalje nam je kredit do najvišeg iznosa otvoren. Izdavatelj kredita mora uvijek imati određeni iznos novčanih sredstava koji su u pričuvi za plaćanje naših računa. S obzirom da ta sredstva ne može plasirati drugima, mi za to „čuvanje” moramo platiti naknadu u obliku godišnje članarine.

6.3. Akreditivi

Prihvatom zahtjeva nalagodavca za otvaranjem akreditiva, banka preuzima obvezu prema nalagodavcu da će otvoriti akreditiv korisniku uz uvjete sadržane u prihvaćenom nalogu za otvaranje akreditiva. Otvoreni akreditiv je neopoziva i konačna obveza banke korisniku akreditiva da će mu isplatiti određeni novčani iznos ako ovaj u roku podnese zahtjev za isplatom u skladu s uvjetima sadržanim u akreditivu.²⁸

Hipoteka kojom se osiguravaju akreditivi upisuje se na isti način kao i kreditna hipoteka.

6.4. Jamstvo, poručanstvo

Jamstvo se može dati za svaku pravovaljanu obvezu, bez obzira na njezin sadržaj. Jamčiti se može i za uvjetnu obvezu, a i za određenu buduću obvezu. Jamstvo za buduću obvezu može se opozvati prije nego što obveza nastane,

²⁸ Članak 1028. ZOO

ako nije predviđen rok u kojem ona treba nastati. Jamstvo se može dati i za obvezu nekoga drugog jamca (jamčev jamac).

Jamstvo, garancija, poručanstvo, kaucija, kako vidimo može se dati za svaku pravovaljanu obvezu, kao i za uvjetnu obvezu ili, pak buduću obvezu.

Kauciju dajemo u nekom određenom iznosu u kojem iznosu je sadržana i glavica i pripadajuća prava (spp) – kamati, troškovi utjerivanja i sl., pa se i ova hipoteka ima uknjižiti brojčanim navođenjem najvišeg iznosa.

6.5. Sažimanje

Za sve ove „vrste” hipoteka potrebne su validne isprave. Sve su to ugovori o hipoteci, ali njihova bit nije istovjetna. Njihov karakter mora biti vidljiv iz zemljišnoknjižnog upisa tako da ne bude sumnje kakav odnos se hipotekom osigurava, a isto tako ne smije biti sumnje koji iznos se osigurava. Ne smiju biti narušena načela zemljišnoknjižnog prava; određenosti (specijaliteta), legaliteta, pouzdanja, potpunosti.

Praktični bi značaj kreditna,²⁹ kauciona,³⁰ maksimalna,³¹ hipoteka trebala imati kod osiguranja kredita iz određenog kontokorent³² odnosa koji postoji između dužnika i založnog povjerilaca, ali se može desiti da ona ne ispuni tu ulo-

²⁹ Kreditna hipoteka se upisuje u zemljišne knjige za osiguranje cijelog potraživanja koje je banka odobrila vlasniku nekretnina u vidu kredita, iako svi iznosi odobrenog kredita još nisu iskorišteni.

Razlika između obične i kreditne hipoteke je u tome što se kod obične hipoteke osigurava samo jedno potraživanje, a kod kreditne hipoteke je osiguran cijeli skup, cijeli niz budućih potraživanja.

³⁰ Kauciona hipoteka postoji onda kada se hipoteka zasniva i upisuje u zemljišne knjige za potraživanje koje može, ali i ne mora nastati.

³¹ Stvarnopravni zakonik Republike Slovenije (Uradni list, št. 87/02, 91/13) ovako definira maksimalnu hipoteku:

*„Maksimalna hipoteka
146. člen*

(1) Hipoteka se lahko ustanovi tudi tako, da se določi najvišji znesek, do katerega za zavarovane terjatve jamči nepremičnina (maksimalna hipoteka).

(2) Z maksimalno hipoteko se lahko zavaruje posamezna terjatev ali terjatve, ki izvirajo iz določenega pravnega razmerja, katerih višina v trenutku ustanovitve hipoteke ni določena.

(3) Z maksimalno hipoteko so do najvišjega zneska zavarovane tudi vse obresti in stroški zavarovanih terjatev.

(4) V primeru odstopa terjatve, zavarovane z maksimalno hipoteko, je prenos hipoteke izključen.“

³² Osoba koja prekoračuje dogovoreni iznos kredita.

gu. U njemačkom pravu ovakva hipoteka nema nikakvu praktičnu vrijednost i njenu funkciju je preuzeo zemljišni dug.^{33 34}

Kada je u pitanju zemljišni dug nema prepreke da se već pri njegovom zasnivanju da izjava o pristajanju na izvršenje za iznos zemljišnog duga – kolika će biti visina potraživanja, da li će ono uopće nastati nije relevantno, jer je ovo neakcesorno sredstvo osiguranja.

U ovome bi se, međutim, mogao više gledati dogmatski nego praktični problem. U Republici Hrvatskoj je maksimalna hipoteka *de lege lata* nepoznata, a *de lege ferenda* se samo posredno spominje.³⁵ Pa ipak u praksi se bez problema ugovara i upisuje hipoteka, radi osiguranja kredita, koji treba da se isplati u ratama. Upisana suma odgovara planiranom ukupnom korištenju kredita, ali puna visina kredita se ne mora odjednom isplatiti (nego primjerice, prema fazama gradnje). Tako gledano, kreditna hipoteka je uvijek maksimalna hipoteka, kod koje visina potraživanja nije unaprijed određena i gdje je odgovornost ograničena na stvarno dugovano potraživanje, odnosno na stvarno isplaćeni kredit. Vjerovnik koji pokreće postupak ovrhe može tražiti samo stvarno dugovani iznos, zajedno sa kamatama i on u pravilu nije identičan sa iznosom upisane hipoteke, međutim, u svakom slučaju je ograničen upisanim iznosom.

Založno pravo na nekretnini osigurava tražbinu koja je novčana ili čija je vrijednost izražena u novcu, a u zemljišnim knjigama hipoteka se može upisati samo glede točno određene svote u novcu, s time da svota može biti određena i u skladu s pravilima o valutnoj ili indeksnoj klauzuli.^{36 37} Jednako tako tražbina mora biti dovoljno određena, a takvom se smatra kada su joj određeni vjerovnik i dužnik, pravni temelj, visina ili barem najviši iznos do kojega se osigu-

³³ Vidi §§. 1191 do 1198, kao i §§. 1113. do 1190. *Das Bürgerliches Gesetzbuch* dostupan na <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>. Slično uređenje ima i Zakon o stvarnim pravima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, broj 66/13) ovako definira zemljišni dug: „Član 186.

Pojam

(1) *Zemljišni dug je ograničeno stvarno pravo kojim se opterećuje nekretnina na način, da se onome u čiju korist je nekretnina opterećena isplati određeni novčani iznos iz vrijednosti nekretnine, a svagdašnji vlasnik nekretnine je to dužan trpjeti.*

(2) *Zemljišni dug se može osnovati u korist vlasnika opterećene nekretnine (vlasnički zemljišni dug) ili u korist treće osobe (nevlasnički zemljišni dug).“*

³⁴ Poblize vidi **Dietrich Reinicke - Klaus Tiedtke**, *Kreditsicherung*, Kreditsicherung, Neuwied, Kriftel, Berlin, 1994., str. 292., **Hans Jürgen Lwowski**, *Das Recht der Kreditsicherheiten*, 8. neu bearbeitete Auflage, Berlin, 2000, str. 699.

³⁵ Vidi odredbu članka 36. ZZK.

³⁶ Članak 301. stavak 1. ZVDSP.

³⁷ Članak 36. stavak 1. ZZK.

rava zalogom.^{38 39} Hipotekom se može osigurati postojeća ili buduća tražbina, odnosno ona koja bi tek nastala nakon nekog vremena ili nakon ispunjenja nekog uvjeta.⁴⁰ Založno pravo na nekretnini kojim se osigurava buduća tražbina koja bi mogla nastati iz odobrenog kredita naziva se kreditna hipoteka, dok se buduća tražbina koja bi mogla nastati iz preuzetog posloводства, s naslova raznih jamstva ili naknade štete naziva kauciona hipoteka.

Buduća tražbina koja se osigurava do unaprijed određenog iznosa, osigurava uz pojedinačnu tražbinu i sve eventualne buduće tražbine (primjerice naknada štete zbog povrede ugovornog odnosa) koje iz navedenog pravnog odnosa mogu proizaći za sve vrijeme dok on postoji. Individualizacija tražbine zahtijeva da u trenutku osnivanja hipoteke mora postojati i biti dovoljno određen pravni temelj iz kojeg bi nakon nekog vremena ili nakon ispunjenja određenog uvjeta mogla nastati tražbina koju osigurava založno pravo. Zbog zaštite založnih vjerovnika koji stječu založno pravo na kasnijem mjestu u prvenstvenom redu, unaprijed mora biti određen i najviši iznos do kojeg će biti osigurana buduća tražbina. Nekretnina odgovara ograničeno do tog iznosa čak i kada je nastala tražbina veća od najvišeg iznosa za koji je upisano založno pravo.

Sadržajno ista pravila o određenosti buduće tražbine koja se osigurava založnim pravom na nekretnini sadrži i Ovršni zakon u odredbama o dobrovoljnom sudskom ili javnobilježničkom založnom pravu.⁴¹ Premda određuje da buduća tražbina mora biti „odrediva”, buduća tražbina će biti određiva ako je naznačen okvirni iznos buduće tražbine koja se osigurava s obzirom na određeni pravni odnos ili više pravnih odnosa između stranaka, te ako su vjerovnik ili treća osoba ovlašteni naknadno odrediti visinu tražbine između stranaka, te ako su vjerovnik ili treća osoba ovlašteni naknadno odrediti visinu tražbine nastale do tog okvirnog odnosa i vrijeme njezine dospelosti.⁴² Iz navedene formulacije proistječe da se i u odredbama OZ-a zahtijeva da mora biti određen najviši (okvirni) iznos tražbine, pravni temelj iz kojeg ona može proizaći, ali s nadopunom da stranke u sporazumu moraju izričito ugovoriti tko je ovlašten odrediti visinu i dospijeće tražbine.

³⁸ Članak 391. stavak 1. ZVDSP.

³⁹ Založno pravo koje osigurava neko potraživanje kao glavno ujedno osigurava i sporedna potraživanja kamata, troškova čuvanja zaloga i troškova oko ostvarenja naplate potraživanja. Ta sporedna potraživanja, da bi bila osigurana istim založnim pravom koje osigurava glavno potraživanje, ne moraju biti točno određena u istom smislu kao i glavno – dovoljno je i da su barem određiva. Vidi **Gavella**, *op. cit.*, str. 51. i dalje.

⁴⁰ Članak 301. stavak 2. ZVDSP.

⁴¹ Članak 199. do 308. Ovršnog zakona (*Narodne novine*, br. 112/12, 25/13, 93/14 – na snazi od 01. 09. 2014.

⁴² Članak 302. OZ

Kauciona hipoteka postoji onda kada se hipoteka zasniva i upisuje u zemljišne knjige za potraživanje koje može, ali i ne mora nastati, a kreditna hipoteka se upisuje u zemljišne knjige za osiguranja cijelog potraživanja koje je banka odobrila vlasniku nekretnina u vidu kredita, iako svi iznosi odobrenog kredita još nisu iskorišteni.

7. ZAKLJUČNO

Hipotekom se mogu osigurati potraživanja iz zajma, kredita ili jamstva (garancije, kaucije, poručanstva).

Dakle, uvjetno, možemo zaključiti kako postoje tri vrste hipoteka:

- hipoteka kojom se osigurava podijeljeni zajam, dakle isplaćen je određeni novčani iznos. U hipotekarnom upisu mora biti brojčano točno naveden iznos zajma (pozajmice). Ukoliko su ugovoreni i kamati, onda oni isto tako moraju biti točno brojčano navedeni (primjerice; 8 %, 10 %, 12,5 % itd). Kod moguće prisilne namire mogu nastati i neki dodatni troškovi kao što su troškovi parnice, ovrhe, procjene, dražbe i sl. Ti troškovi se osiguravaju u istom upisu, ali kao kauciona hipoteka, dakle navođenjem najvišeg iznosa, koji ti troškovi mogu doseći. Najviši iznos može biti izražen i postotkom u odnosu na glavicu. S obzirom na navedeno a u skladu sa načelom specijaliteta, upis u zemljišnoj knjizi izgleda ovako:

„Temeljem ugovora o zajmu od.....uknjižuje se pravo zaloga na nekretnine u A za zajam u iznosu od 10.000,00 kuna sa 8 % kamata godišnje i 10% eventualnih troškova za korist:

XX“.

Ukoliko bi osoba dužnika bila različita od vlasnika nekretnina (založni dužnik i osobni dužnik su različite osobe), upis bi morao izgledati ovako:

„Temeljem ugovora o zajmu od.....uknjižuje se pravo zaloga na nekretnine u A za zajam podijeljen YY u iznosu od 10.000,00 kuna sa 8 % kamata godišnje i 10 % eventualnih troškova za korist:

XX“;

- hipoteka kojom se osigurava odobreni kredit.

Ovdje imamo hipoteku, kojom se osigurava iznos odobrenog kredita, ali (uvjetno rečeno) ovdje još ne postoji dužničko vjerovnički odnos, jer će

tražbina nastati tek realizacijom kredita ili dijela u kojem je kredit realiziran. Dakle ovdje osiguravamo najviši iznos do kojeg se zalogom osigurava buduća tražbina. Ovaj iznos obuhvaća kamate i moguće troškove, pa se ovi troškovi odmah navode u najvišem iznosu. Primjerice; kredit je odobren do iznosa od 10.000,00 kuna, a u hipoteci će se navesti iznos od primjerice 13.000,00 kuna. Upis u zemljišnoj knjizi izgleda ovako:

„Temeljem ugovora o zajmu od.....uknjižuje se pravo zaloga na nekretnine u A za zajam u iznosu od 10.000,00 kuna sa 8% kamata godišnje i 10% eventualnih troškova za korist:

XX“.

– hipoteka koja služi kao jamstvo – garancija – kaucija, pa otuda i naziv kauciona hipoteka. Nije pogrešno tu hipoteku nazivati i jamstvenom hipotekom. Između kreditne i kaucione hipoteke nema razlike, osim svrhe osiguranja, pa će upis izgledati ovako:

„Temeljem pravomoćnog rješenja (suda) od.....br.....uknjižuje se pravo zaloga na nekretnine u A za kauciju u iznosu od 10.000,00 kuna u korist: Republike Hrvatske“.

8. KAKO SE RADI?

Evo par „kolosalnih” upisa za prosudbu:

1. *„Temeljem Sporazuma radi osiguranja novčane tražbine zasnivanjem založnog prava reg. br. 929/10 od 21.12.2010. i Dodatka 1. Sporazumu radi osiguranja novčane tražbine zasnivanjem založnog prava reg. br. 929/10 od 14.03.2012. uknjižuje se založno pravo u iznosu od 14.761.904,76 EUR, s ugovorenom kamatnom stopom u visini referentna kamata 3 mjesečni EURIBOR uvećan za kamatnu maržu 5,00 postotnih poena godišnje, te prema ostalim uvjetima iz Sporazuma i Dodatka br. 1. Sporazumu, za korist: “*

2. *„Temeljem Sporazuma o zasnivanju založnog prava na nekretninama i pravu na neposrednu ovrhu od 21. ožujka 2011., uknjižuje se založno pravo u iznosu od 100.000,00 EUR u kunsnoj protuvrijednosti po prodajnom tečaju Privredne banke Zagreb d.d. na dan dospijeća, s redovnom kamatom po stopi u visini tromjesečnog EURIBOR-a uvećanog za 4,25 p.p., minimalno 7,75% godišnje, promjenjiva u skladu s aktima Vjerovnika, s kamatom po dospijeću*

u visini zakonske zatezne kamate određene za odnose iz trgovačkih ugovora, a koja je promjenjiva u skladu s propisima i trenutno iznosi 17% godišnje, odnosno u visini redovne kamate ukoliko ista bude viša od zakonske zatezne kamate, naknadama, te drugim uvjetima utvrđenih Ugovorom i Sporazumom za korist: “

Evo (samo) ta dva primjera. Zemljišnoknjižni uloži su prepuni takvih hipotekarnih upisa. Zanima nas kako bi se ponašali kupci kada bi nekretnine na kojima su upisane ove hipoteke bile izvrgnute dražbi.

Da li postoji netko tko bi mogao reći koliki je iznos osiguran hipotekom pod 1. Ako dražbujemo nekretninu moramo znati koliki dug opterećuje tu nekretninu. Ovdje to nije moguće utvrditi.

Da li je ovaj upis izvršen *lege artis*? Nije!

Povrijeđena su skoro sva načela zemljišnoknjižnog prava, a i sam zakon.

U drugom primjeru nalazimo još veću anomaliju. U upisu je navedeno:

„100.000,00 EUR u kunskoj protuvrijednosti po prodajnom tečaju Privredne banke Zagreb d.d. na dan dospjeća“.

Znamo da je dopušteno iznos hipoteke odrediti u skladu sa valutnom klauzulom (članak 36. stavak 1. ZZK), ali nismo znali da se iznos hipoteke može odrediti u stranoj valuti s tim da glavnica IZNOSI KUNSKU PROTUVRIJENOST PO PRODAJNOM TEČAJU.....NA DAN DOSPIJEĆA.

Ovo je nonsens!

Opis kamate u drugom primjeru ostavlja bez misli. Kolika je kamata? Kolika je ukupna tražbina primjerice na današnji dan. To niti u banci ne znaju izračunati. Pa kako onda da te nekretnine dražbujemo? Ovakvim nebuloznim upisima opterećena je naša stvarnost. Strani investitori kada vide ovakve upise i ovakvu pravnu sigurnost, samo se okrenu i nestanu.

Uz sve to, ako i presudni sud ne zna razliku između kreditne i kaucione hipoteke i kroz pojedinačne odluke tako tumači zakone, 43 a pri tom zaboravljajući da se naš pravni sustav sve više približava precedentnom pravu i da su te odluke presedani na koje se može indicirati u sukladnim predmetima, onda zakoni gube svoju funkciju.

Curia causa mali, vitii schola, fabrica falsi! ⁴⁴

⁴³ *Cursus curiae est lex curiae.* (Praksa /način rada/ suda jest zakon za taj sud).

⁴⁴ Sud je izvor zla, škola mane i tvornica laži.

Мирослав Здјелар,
адвокат у Новом Саду

НЕ СУДИ СЕ ПЕСНИКУ СВАКОГ ДАНА

СУЂЕЊЕ ЈОСИФУ БРОДСКОМ

Зайисала Фрида Виџорова

Академска књига, Нови Сад, 2015.

Апсурди живота распростиру се кроз векове, у бескрају времена и простора, изнова и узалуд. Обамрли векови ипак не умиру. Враћају време за које смо мислили да вратити се неће.

На оптуженичку клупу, у другој половини XX века, постављен је један песник и његово перо.

Насупрот њему – држава и њен народни суд.

Између је Оптужница за друштвени паразитизам и свеколику бескорисност делања младог поете, 23-годишњег Јосифа Бродског.

Место: Лењинград, Суд Ђержинског рејона, судија Савељева

Време: 18. 2. 1964. (прво суђење); 13. 3. 1964. (друго суђење)

Пресуда је осуђујућа. Млади поета прво је прогнан у село Норинска, Архангелска област, на пет година принудног рада, а потом је 4. 6. 1972. г. био приморан да емигрира из Совјетског Савеза.

Тако је из своје отаџбине заувек прогнан будући пети добитник Нобелове награде из руске књижевности.

Суђење Јосифу Бродском показује колико је опасно бити другачији, бити свој и какве опасности, свуда и изнова, отварају сада већ чувене речи Грибоједова:

„Пишем онако како живим – слободно и слободно.”

Зато је читање ове књиге неизбежно. Испит којем се мора лично присуствовати, сопственом савешћу, звањем и одговорношћу.

Цитат:

Сведок оптужбе: „Песме Бродског су срамне и антисовјетске!”

Бродски: „Наведите моје антисовјетске песме. Кажите бар један стих.”

Судија: „Не дозвољавам да се цитира.”

*(Мали оглед о процесној самовољи, која ни данас не мањка
– њрим. М. З.)*

Цитат

Судија: „А ко је то признао да сте ви песник? Ко вас је уврстио у песнике?”

Бродски: „А ко ме је уврстио у људски род?”

За ово сведочанство морамо данас и свагда бити захвални Фриди Вигоровој, која је приправничком преданошћу и страшћу, на крилу, бележила ток суђења, ликове и казивање актера. То је био њен начин отпора репресији. Она је једноставно сматрала да законе који потиру човекову слободу не само да не треба примењивати, већ их треба кршити.

Насупрот читавом државном и правосудном естамблишменту, слобода се осваја само онда када се не пита за цену. Већ је речено, *морал који страхује од казне или се нада наградџи, није морал, већ неморал.*

Ово суђење је сведочанство како инструментализовано право може да инсценира оптужбе најбизарнијег садржаја и у лице се руга здравом разуму.

Остаје да верујемо да ће ово казивање о страдању песника спасити нечију душу, а мастило заменити нечију крв.

На одласку на пут без повратка, (*„на место злочина човек се можда и враћа, на место љубави – никад.”* **Ј. Б.**) са кофером у којем је била писаћа машина, две флаше вотке за Винсента Хју Одне и зборник песама Џона Дона, Бродски пише писмо Брежњеву (које је по његовом одласку у поштанско сандуче убацио Михаил Милчик, сада председник Фонда за отварање музеја Бродског):

Уважени Леониде Иљичу, остављајући Русију против своје воље... и престајући да будем грађанин СССР-а, ја не престајем да будем руски песник.

*... Људи су прерасли онај стадијум када је у праву само онај јачи.
... Једина правда је доброта.
Но, рећи ћу Вам да, у сваком случају, чак ако мом народу и није
потребно моје тело, душа моја још ће му се наћи.*

Узалуд.

Држава сузама не верује.

Историја се понавља, али је слаба учитељица. У разред стижу нови
ђаци, а стари некуд ишчилише и занемеше.

Није познато да ли је Бродски прочитао Миљковићеве стихове из пе-
сме „*Поезију ће сви писати*”

*Хоће ли ће слобода умети да пева
као што су сужњи певали о њој?*

Али зато, на његовој надгробној плочи, на Острву умрлих у Венецији,
пише: „*Letum non omnia finit*” (Смрт није крај свега).

И заиста, ове 2015-те у Русији је, безмало на државном нивоу, обеле-
жена 75-годишњица рођења Јосифа Бродског.

Московски градски парламент предложио је да се једној од улица у
Москви додели његово име.

**SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA
održane 2. 10. 2015. godine**

1. MIRKOVIĆ BOJAN, diplomirani pravnik, rođen 13. 01. 1989. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Somboru, Sportska T-3/16.

– Briše se iz Imenika advokatskih pripravnika MIRKOVIĆ BOJAN, advokatski pripravnik kod Stanivuković Gorana, advokata u Novom Sadu, sa danom 01. 10. 2015. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

2. MILIĆ NIKŠA, diplomirani pravnik, rođen 16. 12. 1988. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Sremskoj Mitrovici, Arsenija Čarnojevića 6.

– Briše se iz Imenika advokatskih pripravnika MILIĆ NIKŠA, advokatski pripravnik kod Milić Vladimira, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 01. 10. 2015. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

3. ŠIKOPARIJA VOJISLAV, diplomirani pravnik, rođen 30. 01. 1980. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Partizanska 21.

4. GRBOVIĆ VERA, diplomirani pravnik, rođena 15. 02. 1979. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Maksima Gorkog 6B.

5. KONDIĆ BILJANA, diplomirani pravnik, rođena 05. 04. 1988. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Tolstojeva 53, stan 9.

6. DRAGANOV VLADIMIR, diplomirani pravnik, rođen 04. 12. 1971. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Somboru, Venac Stepe Stepanovića 34/5.

7. VUJIČIĆ BOGDAN, diplomirani pravnik, rođen 20. 06. 1982. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Sremskoj Mitrovici, Kralja Petra Prvog 46/5.

8. DOBRANIĆ SAVO, diplomirani pravnik, rođen 24. 03. 1964. godine UPISUJE SE 02. 10. 2015. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Kikindi, Generala Drapšina 2.

9. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu DOBRAŠ LARA, rođena 31. 03. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Pantić Vladimira, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

10. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MASTILOVIĆ VIDA, rođena 16. 01. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radenković Miodraga, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

11. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu NIČETIN MASTILOVIĆ LIDIJA, rođena 17. 09. 1976. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kovač Aleksandra, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

12. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ANDRIĆ BRANKA, rođena 30. 01. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Komaromi Ane, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

13. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ALEKSIĆ JOVANA, rođena 20. 08. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Novkov Branislava, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

14. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KOČIĆ VESNA, rođena 23. 08. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Popović Milenka, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

15. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VELJKOVSKI DRAGANA, rođena 30. 10. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Petrović Bogdana, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

16. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ŠEBEZ DRAGANA, rođena 24. 10. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šijan Nikole, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

17. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MITROVIĆ MILANA, rođena 17. 05. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kovačević Kanazir Vanje, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BOGUNOVIĆ OLIVERA, rođena 08. 12. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Apro Ljubomira, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KRASULA MARIČIĆ EMILJA, rođena 16. 07. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Maričić Vladimira, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SAVANOVIĆ TAMARA, rođena 25. 05. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radović Nebojše, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

21. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VESELINOVIĆ MILICA, rođena 21. 11. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Perić Maje, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

22. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TODOROVIĆ SLOBODANA, rođena 25. 06. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Boban Petra, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

23. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RADOVANOVIĆ BILJANA, rođena 27. 12. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Komaromi Ane, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

24. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MIĆUNOVIĆ TAMARA, rođena 01. 06. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Komaromi Ane, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

25. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TRIVUNČEVIĆ NEDA, rođena 17. 10. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Božić Zorana, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

26. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MILUTINOVIĆ BRANKO, rođen 31. 03. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Komaromi Ane, advokata u Novom Sadu, dana 06. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

27. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PRICA MIROSLAV, rođen 23. 07. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Prica Borislava, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

28. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PINDOVIĆ MLADEN, rođen 28. 02. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radović Nebojše, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

29. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SALATIĆ LJUBOMIR, rođen 24. 09. 1980. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Simić Danije, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

30. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TODOROVIĆ STRAHINJA, rođen 01. 12. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Karadarević Gorana, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

31. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KORAĆ MILE, rođen 22. 04. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Madić Olivera, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

32. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TOJAGIĆ NEMANJA, rođen 21. 03. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Pušara Milana, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

33. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BIRMANČEVIĆ BOJAN, rođen 07. 10. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vla Bogdana, advokata u Novom Sadu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

34. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MILIVOJEVIĆ MAJA, rođena 03. 05. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Milivojević Milivoja, advokata u Šajkašu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

35. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu OPARNICA ZDRAVKO, rođen 22. 09. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šoć Slobodana, advokata u Kikindi, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

36. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĆEŠIĆ ZORANA, rođena 07. 06. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Tubin Zdravka, advokata u Kikindi, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

37. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SIMIĆ JELENA, rođena 08. 07. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Marićević Miodraga, advokata u Kikindi, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

38. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KRSTONOŠIĆ TAMARA, rođena 03. 09. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Živkov Dimitrija, advokata u Kikindi, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

39. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MATIJAŠEVIĆ NENAD, rođen 07. 03. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Starčević Slađane, advokata u Sremskoj Mitrovici, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

40. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LEVAJAC RAJKO, rođen 23. 07. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Levajac mr Zorana, advokata u Sremskoj Mitrovici, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

41. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VLAOVIĆ TIHOMIR, rođen 26. 06. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Španović Sofije, advokata u Indiji, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

42. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu OBRADOVIĆ ŽELJKA, rođena 23. 04. 1991. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Filipović Dragane, advokata u Indiji, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

43. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MIHAJLOVIĆ ANJA, rođena 20. 07. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vojna Marinela, advokata u Vršcu, dana 07. 10. 2015. godine, u trajanju od dve godine.

44. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine POPOVIĆ BRANIVOJ, advokat u Novom Sadu sa danom 15. 09. 2015. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa.

– Imenovani zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine i nakon brisanja.

– Jerković Igor, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

45. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine PROLE DUŠAN, advokat u Vrbasu sa danom 11. 09. 2015. godine, na lični zahtev.

– Imenovani zadržava članstvo u Posmrtnom fondu AK Vojvodine i nakon brisanja.
– Prodanović Žarko, advokat u Vrbasu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

46. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine STOJKOV JOVANA, advokat u Novom Sadu sa danom 15. 10. 2015. godine, radi preseljenja advokatske kancelarije na teritoriju Advokatske komore Beograda.

47. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine STEFANOVIĆ OLIVERA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Marić Rajka, advokata u Novom Sadu, sa danom 31. 08. 2015. godine.

48. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine BABIĆ IVANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Karanović Milice, advokata u Novom Sadu, sa danom 04. 09. 2015. godine.

49. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ŠUMONJA MATOVINA IVANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Božić Zorana, advokata u Novom Sadu, sa danom 01. 10. 2015. godine.

50. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine JANJEVIĆ MARKO, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Stanivuković Gorana, advokata u Novom Sadu, sa danom 02. 10. 2015. godine.

51. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine MAĆOŠ MARINA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Marićević Miodraga, advokata u Kikindi, sa danom 08. 09. 2015. godine.

52. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine NEŠKOVIĆ PREDRAG, advokatski pripravnik u Rumi, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Josimović Mirjane, advokata u Rumi, sa danom 04. 10. 2015. godine.

53. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine MILOVIĆ NIKOLINA, advokatski pripravnik u Staroj Pazovi, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Jasika mr Nikole, advokata u Staroj Pazovi, sa danom 30. 09. 2015. godine.

54. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine DRAŽIĆ MARIJA, advokatski pripravnik u Staroj Pazovi, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Jasika mr Nikole, advokata u Staroj Pazovi, sa danom 30. 09. 2015. godine.

55. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine VIDIĆ ZORANA, advokatski pripravnik u Zrenjaninu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Asani Have, advokata u Zrenjaninu, sa danom 30. 09. 2015. godine.

56. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine PINČIR ANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Boban Petra, advokata u Novom Sadu, sa danom 24. 09. 2015. godine.

57. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine MILIĆ MAJA, advokatski pripravnik u Staroj Pazovi, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Vujović Dragana, advokata u Staroj Pazovi, sa danom 05. 09. 2015. godine.

58. UZIMA SE NA ZNANJE da GALIĆ JELENI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 31. 08. 2015. godine do 29. 08. 2016. godine.

– Jovičić Sandra, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

59. UZIMA SE NA ZNANJE da MALBAŠA TIJANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na obavljanje advokature zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 09. 09. 2015. godine do 07. 09. 2016. godine.

– Stanivuković Višnjić Gordana, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

60. UZIMA SE NA ZNANJE da je KOJIĆ MAŠA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 30. 08. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Oberman Igor, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

61. UZIMA SE NA ZNANJE da je TAFILOVIĆ HASIDA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 18. 09. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Đerković Miroslav, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

62. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUJASIN IVANA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 02. 10. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Simović Nataša, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

63. UZIMA SE NA ZNANJE da je MILJANSKI BRANKA, advokat u Temerinu, nastavila sa radom dana 29. 08. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Kežić Ljiljana, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

64. UZIMA SE NA ZNANJE da je GRUJIĆ MAJA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 23. 09. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Kalman Štanjo, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

65. UZIMA SE NA ZNANJE da je MIHAJLOVIĆ BILJANA, advokat u Somboru, nastavila sa radom dana 09. 09. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Vorkapić Ostoja, advokat u Somboru, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

66. UZIMA SE NA ZNANJE da će HOROVIC NATAŠA, advokat u Novom Sadu, nastaviti sa radom dana 22. 10. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Horovic V. Vladimir, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

67. UZIMA SE NA ZNANJE da je BACKOVIĆ ZORANA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom dana 25. 09. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Rajačić Jelena, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

68. UZIMA SE NA ZNANJE da je TURKAN MIHAELA, advokat u Vršcu, nastavila sa radom dana 05. 10. 2015. godine, nakon što joj je privremeno bilo prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Mihaj Milka, advokat u Vršcu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

69. UZIMA SE NA ZNANJE da je Kojić Maša, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Kojić Bisak.

70. UZIMA SE NA ZNANJE da je Križ Jasmina, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Čuturilo.

71. UZIMA SE NA ZNANJE da je Šošćarić Dušica, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Šošćarić Blagojević.

72. UZIMA SE NA ZNANJE da je Bjelanović Branislava, advokat u Kikindi, promenila prezime, koje sada glasi Joksimović.

73. UZIMA SE NA ZNANJE da je mr Josimović Ž. Milica, advokat u Rumi, promenila prezime, koje sada glasi Josimović Ljutovac.

74. UZIMA SE NA ZNANJE da je DESPOTOVIĆ ALEKSANDAR, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Karanović Milice, advokata u Novom Sadu dana 14. 09. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Racić Dražena, advokata u Subotici, dana 15. 09. 2015. godine.

75. UZIMA SE NA ZNANJE da je JOVOVIĆ IVANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu dana 31. 08. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Ribarov Zorana, advokata u Novom Sadu, dana 01. 09. 2015. godine.

76. UZIMA SE NA ZNANJE da je PETROVIĆ SLAĐANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Polić Ljiljane, advokata u Novom Sadu dana 08. 09. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu, dana 09. 09. 2015. godine.

77. UZIMA SE NA ZNANJE da je PERIŠIĆ GORDANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Đerković Miroslava, advokata u Novom Sadu dana 18. 09. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Tafilović Haside, advokata u Novom Sadu, dana 19. 09. 2015. godine.

78. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZELJIĆ MAJA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Ćirjaković Gorana, advokata u Novom Sadu dana 22. 09. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Milić T. Siniše, advokata u Novom Sadu, dana 23. 09. 2015. godine.

79. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĆURČIĆ NENAD, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Savović Bojana, advokata u Novom Sadu dana 31. 08. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Tatić Branka, advokata u Novom Sadu, dana 01. 09. 2015. godine.

80. UZIMA SE NA ZNANJE da je DOBRNJAC BORINKA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu dana 31. 08. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Simikić Radojice, advokata u Novom Sadu, dana 01. 09. 2015. godine.

81. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐURKOVIĆ DRAGANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Gucunja Milana, advokata u Novom Sadu dana 31. 08. 2015. godine, te da istu nastavlja kod Simikić Radojice, advokata u Novom Sadu, dana 01. 09. 2015. godine.

82. UZIMA SE NA ZNANJE da je Mihajlovski Mladen, advokat u Novom Sadu, istupio iz „Zajedničke advokatske kancelarije Aleksić sa saradnicima“, sa sedištem u Novom Sadu, Grčkoškolska 1, sa danom 21. 09. 2015. godine.

83. UZIMA SE NA ZNANJE da je OROS SILVIJA, advokat u Ruskom Krsturu, preselila sedište advokatske kancelarije u Kucuru, Maršala Tita 61, počev od 05. 10. 2015. godine.

84. UZIMA SE NA ZNANJE da je PAVLOVIĆ MILUTIN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Tolstojeva 53/I, stan 9, počev od 09. 09. 2015. godine.

85. UZIMA SE NA ZNANJE da je MALEŠEVIĆ NEBOJŠA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Tolstojeva 53/9, počev od 09. 09. 2015. godine.

86. UZIMA SE NA ZNANJE da je KRALJ BILJANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 94, prizemlje, stan 1, počev od 01. 10. 2015. godine.

87. UZIMA SE NA ZNANJE da je MIJATOVIĆ BILJANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar kralja Petra Prvog 7, počev od 15. 09. 2015. godine.

88. UZIMA SE NA ZNANJE da je VJEŠTICA MAGDOLNA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Vojvođanskih brigada 26, počev od 14. 09. 2015. godine.

89. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUJASIN IVANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Petra Drapšina 56/III, počev od 02. 10. 2015. godine.

90. UZIMA SE NA ZNANJE da je ŽIGIĆ VEDRANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar cara Lazara 37/95, počev od 22. 09. 2015. godine.

91. UZIMA SE NA ZNANJE da je KURTINOVIĆ SLAVICA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Dunavska 13, počev od 15. 09. 2015. godine.

92. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUJOVIĆ DRAGAN, advokat u Staroj Pazovi, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Branka Radičevića 12, počev od 03. 09. 2015. godine.

93. UZIMA SE NA ZNANJE da je ČABARKAPA GORAN, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Cara Dušana 6/4, počev od 17. 09. 2015. godine.

94. UZIMA SE NA ZNANJE da je RAJIĆ VLADIMIR, advokat u Zrenjaninu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu 4. jula 28/1, počev od 28. 09. 2015. godine.

95. UZIMA SE NA ZNANJE da je MIHAJLOVSKI MLADEN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu dr Laze Stanojevića 3/1/3, počev od 21. 09. 2015. godine.

96. UZIMA SE NA ZNANJE da je BAJIĆ GORDANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu dr Laze Stanojevića 3/1/3, počev od 29. 09. 2015. godine.

97. UZIMA SE NA ZNANJE da je SUBOTIĆ MARINA, advokat u Zrenjaninu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Gimnazijska 17, počev od 01. 09. 2015. godine.

98. UZIMA SE NA ZNANJE da je ĐULINAC IVANA, advokat u Zrenjaninu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Gimnazijska 17, počev od 01. 09. 2015. godine.

99. UZIMA SE NA ZNANJE da je ČABARKAPA DEJAN, advokat u Subotici, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Cara Dušana 6/4, počev od 17. 09. 2015. godine.

Upravni odbor

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са назнаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 30. септембра 2015. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2015.